

4:63

సాహిత్యం

భారతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపకులు : విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 13

రాజమహేంద్రవరము 16-8-1990, 1-9-1990

సంచికలు 20, 21

—* ఈ సంచికలో *—

1. తాళపత్రాలలో జీవిస్తున్న వెలుగుచూడని తెలుగు సేత
‘కృష్ణకర్ణామృతం’ 1- 3
2. ప్రాచీన సాహిత్యామృతం :-
రామరాజభూషణుడు - ఒక సామాన్య పరిచయం 4- 5
3. అడవి [కవిత] 6
4. సాభాగ్యగారి “సింహావలోకనం” [గ్రంథ విమర్శ] 7
5. భరతమాత [కవిత] 7
6. మహాకవి శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వరులు 8-11
7. ప్రసిద్ధ ద్రావిడభాషల్లో తద్భవాలు - ధ్వనిసూత్రాలు 11-12
8. వేమన కవీరుల భావసామ్యాలు 12-16
9. నన్నయభట్టారకుని “భారత సూక్తిరత్నములు” 17

రాజీవుసంచికలో:- 1) భాగ్యవగర చరిత్రకు కమవీయ ప్రణయరూపకల్పన భాగమతి 2) పోతన భక్తికత్తవము-మరికిలవ మొ॥
1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును

విడి వ్రతి 0-80 పై.

6 మాసములకు రు. 6-50

నవవత్సర చందా రు. 12-00

సాహిత్య పరమైన రచనలకు సమాలోచన పొగతం!

— సంపాదకుని మాట —

సాహిత్యం సమాజానికి ప్రాణం వంటిది. ఉత్తమ సాహిత్యం సమకాలీన జీవన విధానానికి ప్రతీకగా నిలుస్తుంది. కాలానుగుణంగా సాహిత్య ప్రక్రియలలో మార్పు తెన్ని వచ్చినా ప్రతీ దానికి ఏదో ఒక ఆధారం ఉంటూనే ఉంటుంది. సాహిత్యసృష్టి చేసేవారెంత ముఖ్యమో దాని ప్రోత్సాహకులు కూడా అంతే ముఖ్యం. రాజులు, రాజ్యాలు పోయినా సాహిత్య బంధువులకు ఇంకా పూర్తిగా కలవు రాలేదు. అట్టడుగు చీకట్లోనుంచి, ఆకలిలోనుంచి, రాగద్వేషాల నుంచి, సుఖదుఃఖాలలోనుంచి, తుదకు బాధలలోనుంచి కూడా సాహిత్యం ఆవిర్భవిస్తూనే ఉంటుంది. అన్నం లేకపోయినా చేతిలో ఉన్న కొద్ది పైసలతో మంచి పుస్తకం కొనాలనుకునేవాళ్ళూ తమ ప్రాథవం నశించినా, లేదనకుండా సాహిత్య సృష్టికి ప్రోత్సాహమిచ్చి ధన్యతనొందినవాళ్ళూ కూడా మనకి ఉన్నారు.

అలాంటి మహానుభావుల్ని స్మరిస్తూ మంచిదనుకున్న చిన్న పత్రిక నై నా కలకాలం జీవింపబెయ్యాలనే తపన చూపుతున్న సహృదయులందరికీ సహస్రవందనాలు అర్పించుకొంటున్నాము.

— సంపాదకుడు

✽ గ మ ని క ✽

అన్నింటి ధరలు ఆకాశాన్నంటుతున్న ఈ రోజుల్లో పత్రికానిర్వహణ

ఎంత కష్టమో ఎవరికీ తెలియందికాదు. అందువల్ల 1-1-1991

నుంచి సమాలోచన సంవత్సర చందా 20 రూపాయలు.

విడి ప్రతి వెల 2 రూపాయలు. సహృదయులైన

పాఠకులందరూ సహకరించకోరిక.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

1. తాళపత్రాలలో జీవిస్తున్న వెలుగు చూడని తెలుగుసేత కృష్ణకర్ణామృతం

—శ్రీ వైద్యం వేంకటేశ్వరాచార్యులు

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతాన్ని రీలాకుకుడు సంస్కృతంలో రచించినాడు. సుప్రసిద్ధమైన 'చింతామణి' నాటకంలోని చిల్లమంగళుడు మాట్టుచెందిన తర్వాత రీలాకుకుడుగా వ్యవహరింపబడి శ్రీకృష్ణ కర్ణామృతాన్ని రచించినాడని ప్రతీతి. రీలాకుకుడి కాలం విషయంలో పండితులందు అభిప్రాయ భేదాలున్నాయి. అయితే అతడు 15 వ శతాబ్దానికి ఈ పరివాదు మాత్రం కాదని పండితులందరూ ఒప్పుకుంటున్నారు. రీలాకుకుడు తెలుగు వాడని పలువురు పరిశోధకులు అంగీకరిస్తున్నారు. నవనీతచోరుడగు కృష్ణకేశుడి శైవరీతిలు శ్రీకృష్ణకర్ణామృతంలో కృంగార రసాత్మకంగా తత్తిభావభరితంగా వర్ణింపబడినవి. యావద్భారతంలోనూ ప్రాకస్త్యప్రాచుర్యాలను పొందిన హృద్యమైన కావ్యం శ్రీకృష్ణకర్ణామృతం.

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతాన్ని తెలిగించిన మొదటికవి వెలగపూడి వెంగయమాత్యుడు. (18 వ శతాబ్దం). ఈతెలుగుసేత ముద్రితమై వెలుగులోకి వచ్చింది కూడ. వెలగపూడి వారి తెలుగుసేత మూడు అల్వాసాంలో కొద్దూరి,

మత్తేభ, ఉత్పలమారి, చంపకమారి వద్యాలలో సాగినది. వెలగపూడివారి ఆంధ్రీకృత వద్యాలను 17వ శతాబ్దం ఉత్తరార్ధంలో ఉండిన మహిమల్సూరి వేంకటకృష్ణుడు ప్రౌఢమైన వచనకావ్యంగా సంతరించినాడు (చూడు: దక్షిణదేశీయాంధ్ర వాఙ్మయము - కర్త : నిడుదవోలు వేంకటరావు).

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతానికిగల మరొక తెనుగు సేత అసూర్యం వ్యక్తంగా తాళపత్ర - కాగిత లిఖితప్రతులలో జీవిస్తూ అముద్రితంగాఉంది. దానికర్త పురుషోత్తమకవి. పురుషోత్తమకవినిగురించి అతడి తెనుగుసేత కృష్ణకర్ణామృతాన్ని గురించి కవి చరిత్రకారులు, వాఙ్మయ చరిత్రకారులు ఇది వరకెవ్వరూ తెలుపలేదు. మరుగువడిన పురుషోత్తమకవినిగురించి అతడి తెనుగుసేత కృష్ణకర్ణామృతాన్ని గురించి సంక్షిప్తంగా తెలియజేయుటమే ప్రస్తుత వ్యాస ముఖ్యోద్దేశ్యం.

కవివంశాధికం : పురుషోత్తమకవి పద్మనాయక కులజుడు, దరణిపతిరావు వంశీయుడు. ఈతని వంశవృక్ష మిట్లున్నది -

గురువారాయడు

భార్య - కృష్ణమ్మ

లింగనవీరుడు

భార్య - చంద్రమ్మ

మాదన్న

భార్య - బుచ్చమ్మ

(పేరు తెలియదు)

భార్య - అస్పాంబ

పురుషోత్తమ కవి

(కృష్ణకర్ణామృత ఆంధ్రీకరణకర్త)

పై వంశవృక్షంలో గురువారాయని భార్యయగు కృష్ణమ్మ బోయినవల్ల వేంకటవిభుని కూతురు. గురువారాయడు పురుషోత్తమకవి తాతకు తాత. పురుషోత్తమకవి తండ్రిపేరు తెలియటంలేదు, అయితే పురుషోత్తమకవి తన తండ్రిని దామోదరభక్తునిగా చంద్రాద్రికునిగా ధీమంతునిగా పేర్కొన్నాడు. పురుషోత్తమకవి తల్లి పేరు అస్పాంబ.

గురువు : అహోబిల వీరాధిపతియగు పరాంకుళయతీంద్రులవారు పురుషోత్తమకవికి గురువర్యులు.

పైన పేర్కొన్న వంశం మరియు గురువు వివరాలు పురుషోత్తమకవి తన కృష్ణకర్ణామృతం తెనుగుసేత అవతారిక పద్యాల్లో తెలిపినాడు.

కవి కాలం : కొందరు కవులు తమ కృతిరచనా కాలాన్ని తమ గ్రంథాలలో పేర్కొందురు. పురుషోత్తమకవి అలా చేయక పోవటంచే ఇతరత్ర ఆధారాలవల్ల ఈ కవి కాలాన్ని నిర్ణయింపవలసి ఉన్నది. అహోబిల పీఠాధిపతులుగా వివిధకాలాలలో పరాంకుళ యతీంద్ర నామక వలుపురున్నాడు. వారిలో పురుషోత్తమకవి ఎవరికి శిష్యుడో నిర్ణయిస్తే పురుషోత్తమకవి కాలం తెలుస్తుంది. పురుషోత్తమకవి తాతకు తాతఅయినగురువారాయని భార్య బోయినవల్లి వేంకట విభుని కూతురు. బోయినవల్లి వారి వంశంలో కుమారవేంకట వతిరాయల కాలం 17 వ శతాబ్దం మధ్య భాగం. గురువారాయని భార్యయగు కృష్ణమ్మకు - తండ్రియగు వేంకటవిభుడు, కుమార వేంకట విభునికి ఎన్నితరములు పూర్వుడో తెలిస్తే స్థూలముగా పురుషోత్తమ కవి కాలాన్ని నిర్ణయింపవచ్చును. ఈ కవి కృష్ణ కర్ణామృతం తెనుగుసేతకు లభిస్తున్న లిఖిత ప్రతులనుబట్టి ఇతడు 18 వ శతాబ్దానికి ఈవరివాడు కాదని తెలుస్తున్నది. వరియైన ఆధారాలు లభించేవరకు ఇతడు 17 వ శతాబ్దంవాడో 18 వ శతాబ్దంవాడో అయి ఉంటాడని భావించటం వలంబనం.

కవి స్వస్థలం : వనవర్తి పమీపానగల (నేటి మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలోగల) పానుగంటి దుర్గాధిపతులగు బోయినవల్లి వంశీయులకు పురుషోత్తమకవి పూర్వీకులకు దగ్గరి చుట్టరికం కలదు. ఇంతకు మినహా ప్రస్తుతానికి పురుషోత్తమకవి స్వస్థలాన్ని నిర్ణయించే ఆధారాలు లభించలేదు.

పానుగంటి దుర్గాధిపతియగు బోయినవల్లి కుమార వేంకటవతిరాయలు (17వ శతాబ్దం మధ్యభాగం) 'ద్రావడీకల్యాణం' అనే శ్రవణం

దాన్ని రచించినాడు (అముద్రితం - తాళపత్ర, ప్రతి, నెం : 475 - ఓరియంటల్ రైట్స్ - హైదరాబాదు). అతని గురువుగు బోరవెల్లి నృసింహకవి (తరిగొప్పుల మల్లన్న మనుమనికి మనుమడు) అలంపూరులో వెలసిన నృసింహస్వామికి అంకితంగా 'సౌపర్ణకావ్యా నము' అనే కావ్యాన్ని రచించినట్లు శ్రీ గడియారం రామకృష్ణకర్మగారు తెలియజేసినారు. ఈ రెండు గ్రంథాలలో బోయినవల్లి వారి వంశాది వివరాలు వర్ణింపబడినవట. బోయినవల్లి వారు పురుషోత్తమకవి పూర్వీకులకు వియ్యంకులు. కనుక పురుషోత్తమకవి పూర్వీకుల స్వస్థలాన్ని గురించి ఆ గ్రంథాలలోని వంశాధికంలో ఏమైనా ప్రస్తావించబడినదేమో! గవేషణ కుళలురగు పరిశోధకులకు కొంతైనా ఉపయుక్తంగా ఉంటుందని పై అంశాలు పేర్కొనడమైనది.

ప్రస్తుతానికి పురుషోత్తమకవిని గురించి తెలిసిన సమాచారమింతే. ఇక అతడి తెనుగు సేత కృష్ణకర్ణామృతాన్ని గురించి తెలుసుకుందాం.

లిఖితప్రతులవివరాలు : పురుషోత్తమకవి ఆంధ్రీకృత కృష్ణకర్ణామృతానికి తెలిసిన వంతలో మూడు లిఖిత ప్రతులున్నాయి. వాటి వివరాలివి.

(1) శ్రీ వేంకటేశ్వర ఓరియంటల్ రీసెర్చ్ ఇన్స్టిట్యూట్ - తిరుపతి - రైట్స్ రిలో నెం : 7838 గల తాళపత్రప్రతి. సమగ్రము. (ఈ వివరాలు ఈ గ్రంథాలయం వారు 1956 లో ప్రచురించిన **An Alphabetical Index of Sanscrit, Telugu & Tamil Manuscripts** నుండి గ్రహింపబడినవి.)

(2) గవర్నమెంటు ఓరియంటల్ మ్యూజిక్సింపు రైట్స్ - మద్రాసులో **R. No. 578** గల తాగితపు లిఖితప్రతి. సమగ్రము. ప్రాత చక్కవిడి కాదు. తప్పులు

లేవు. కైదిల్యము లేదు. గ్రంథపాతములు లేవు. ఈ లిఖిత ప్రతిమాతృక కా.శ. 1756 (క్రి.శ. 1834) లో వ్రాయబడినది. (ఈ వివరాలు ఈ గ్రంథాలయంవారు 1941 లో ప్రచురించిన డిస్క్రిప్టివు కేటలాగునుండి గ్రహింపబడినవి.)

(3) ఈ వ్యాసకర్త చెంతగల తాళపత్ర ప్రతి. ఇందులో ప్రాతగల తాటాకులు 45. ప్రతి పత్రం దాదాపు 45½ సెం|| మీ. లు పొడవు 3½ సెం. మీ. లు వెడల్పు కలిగి ఉన్నది. ప్రతి ఆకులో ఇరువైపుల కలిపి 15 లేక 18 పంక్తులు వ్రాయబడినవి. ప్రాత స్పష్టము. ప్రతి సమగ్రమే అయినా అక్కడక్కడా కైదిల్యం కలదు, ఈ ప్రతిలో లీలాకుకుడి సంస్కృతమూల శ్లోకం-దానితర్వాత వెలగపూడివారి ఆంధ్రానువాదపద్యం - దాని తర్వాత పురుషోత్తమకవి ఆంధ్రానువాద పద్యం - ఇలా వరుసగా వ్రాయబడినవి. ప్రస్తుత వ్యాసరచనకు ప్రేరకమూ అధారమూ అయిన ప్రతి ఇదే.

పురుషోత్తమకవి ఆంధ్రీకృత కృష్ణకర్ణామృతం : వెలగపూడి వెంగన్న కష్టకర్ణామృతాన్ని సుప్రసిద్ధ వృత్తాలలో ఆంధ్రీకరించగా - పురుషోత్తమకవి కేవలం కందపద్యాలలోనే ఆంధ్రీకరించినాడు. ఆంధ్రీకరణ పద్యాలు మూడువందలకుపైగా ఉన్నాయి. అవి మూడు అశ్వాసాలలో చెప్పబడినవి.

లీలాకుకుడి శ్లోకాలు వాటికి పురుషోత్తమ కవి అనువాద పద్యాలు మచ్చువకుకొన్ని - శ్లో|| చింతామణిరయతు సోమగిరిరురుర్మే శిఖగురుశ్చ భగవాన్ శిఖిపింఛమౌళి యత్పాదకల్పతరు వల్లవ శేఖరేషు

లీలాస్వయంవర రసం లభతే జయశ్రీః . అనే మొదటి శ్లోకానికి తెనుగుసేత ఇట్లు కలదు.

శం. శ్రీ మద్భర్తాంకుచి చిం

కామణి సోమగిరిమునులదగు గురుఁడగు త

శ్లో॥ మలవద సురతరుదళ
ధామ శిరస్కులను జెందు ధర గెల్చు
పిరుల్

మూలములోగల “జయశ్రీః” తెనిగిం
పులో “గెల్చుపిరుల్” అని చక్కగా అను
దితమైనది.

శ్లో॥ తరుణారుణ కరుణామయ విషలాయ
తనయనం
కమలాకుచ కలశీభర విపులీకృత పులకం
మురళీరవ తరళీకృత మునిమాన సనశినం

మమ భేరితి మదచేతనిమధురాధర మమృ
తం పైశ్లోకానికి తెనిగింపు వడ్డెము.

కం॥ కనుదమ్మలు దయవీనగ,
ముని మనములు జెదర, నీలికి పులకలు
చనుల

న్నైవయ, మమమోవినమృతము
దమక మురళియూదు కృష్ణదలతును
మదిలోన్.

శ్లో॥ నిఖిల భువనలక్ష్మి నిత్యలీలాస్పదాభ్యాం
కమలచివినవాటి గర్వసర్వంకషాభ్యాం
ప్రణమద భయదాన

ప్రౌఢిగాధోద్ధతాభ్యాం
కిమపివహతు చేతః
కృష్ణపాదాంబుజాభ్యాం.

పైశ్లోకానికి ఈక్రింది తెనిగింపు బమ్మెరవారి
కందాలను తలంపునకు తెస్తుంది.

కం. శరణాగత రక్షణములు,
వరసిజవన, గర్వహరణచరణములు,
జగదు

దరణ రమాభరణములు,
హరి చరణములే భజింతు
నఘహరణంబుల్.

తేజలం కందపద్యాలతో మూతమే అను
వాదం సాగించటంచే, విషయ విస్తారంగల
కొన్నిమూల శ్లోకాలు అనువాదంలో కుదిన
బడినవి. అట్టివాటికి మచ్చున కొకటి.

శ్లో॥ కస్తూరీతిలకం లలాటపలకే
వక్షఃస్థలే కౌస్తుభం
నాసాగ్రే నవమౌక్తికం కరతలే వేణుం
కరేకంకణం

సవ్యాంగే హరిచందనంచ కలయన్
కంఠేచ ముక్తావళిః
గోవత్రి పరివేష్టితో విజయతే
గోపాల చూడామణిః.

120 మాత్రలుగల శార్దూలపుత్రంలో
చెప్పిన పైశ్లోకధావాన్ని, 34 మాత్రలుగల
చిన్ని కందపద్యంలో ఇమిడేరీతిగా అనువ
దించాలంటే కవి నిర్దహస్తుడై ఉండవలె,
ఇట్టి శ్లోకాలు మరికొన్నింటిని కూడా పుడుషో
త్రమకవి కందాలలోనే అందంగా అనువదించి
వాడు. పైశ్లోకానికి తెనుగుపేత క్రమాం
కార శోభితంగా ఇట్లు రచింపబడింది.

కం. కర, ఎక్షో, మూ, తను, గళ,
కర, నాపల-వేణు, మణి, మృగమద,
శ్రీగం
ద, రుదీరచూర, వలయ, భా
న్వర మౌక్తికము తెనయు సతిసహితుడు
బ్రోచున్.

మూలశ్లోక భావానికి తంగం వాటిల్ల నీయక
అనువాదంలో కొంత చిత్రకవిత్వకూడ చోటు
చేసుకుంది. అట్టివి మచ్చునకు తెందు.

శ్లో॥ అహిమకర కరనికర మృదుమృదిత
లక్ష్మి
సరసతత సరసిమహా నద్యకద్యో దేవే
ప్రణయవతి రతికలహ విజయవిజయీలా
మదమృదిత వదన శశిమధురమణితమే.
పైశ్లోకం సర్వలము కందంగా ఇట్లు అనువ
దించబడింది.

కం॥ నకుల రతికలహమైన గెలి
చి తనన కిరణనిచయ వికసిత శుభం
సమం

చిత నయనముల శశివదన
యుతవిభు మధురరుచిగలసి యునిచెద
మనమున్.

శ్లో॥ జాగృహ జాగృహ చేత
శ్చిరాయ చరితార్థతా భవతః
అను భూయతా మిదమిదం
పురః స్థితం పూర్ణ నిర్వాణమ్.

పైశ్లోకం నిరోష్ఠ్య కందంగా ఇట్లు అనువాదిత
మైనది.

కం. గతకాలరీతి నజ్జ
సేతవందక తెలిసి హరిగణింగని పీచిం
థిత కార్యసిద్ధి దగవిదె
హిత రీతిన్ చిత్తజలం మెనమిన్గదదే.

మరికొన్ని మూల శ్లోకాలను అనువాద
వద్యాలను గమనింపండి.

శ్లో॥ నజల జలదసీలం దర్శితోజారీలం
కరకలభృత శైలం వేణునాదై రసాలం
ప్రణజన కులపాలం కామినీశేఖరీలం
కలిత లలితమాలం నౌమిగోపాలవాలం.

కం॥ వారిధరాశాడు దయా
ధారు వదూజారు శైలదారున్ మురళీ
స్ఫార రవాసారు మణి
హారు హితాధారునెంతు సతిసుకుశూడున్.

శ్లో॥ దేనుపాల దయితా సన్దర్శి
ధన్య కుంకుమ సనాథ కాంతయే
వేణుగీత గతిమూల వేధవే
తేజసే తదిదమో నమో నమః.

కం॥ వందన మొనర్తు గోపీ
శ్చూటద సన కుంకుమంక పుష్పబద్ధుతిథిన్
సులదర మురళీ శాదా
సంద ప్రహంబునకు ప్రణవకలితముగన్.

శ్లో॥ ఘోష ప్రఘోష శమనాయ మథోగుణేన
మద్యేబిబంధ జనసి నవసీతచోరం
తద్బంధనం త్రిజగతాముదరాశ్రయోజా
మాత్రోక కాతజమహోహి
నితరాం ఉభావ.

(తరువాయి రీప పేజీలో)

ప్రాచీన సాహిత్యామృతం

ఉద్దేశం :-

విన్న లేవిదే నేడూ, నేడు లేవిదే రేపూ ఉండవు. నేటివారు విన్నటివి గురించి తెలిసినవాళ్ళద్వారా తెలుసుకోవడం అవసరం. తరాలు మారిపోతూ ఉంటాయి, కనుక ఇది తప్పనిసరి.

అయితే ఒక్కోమారు చెప్పేవారే కరువైపోతారు. ఒకవేళ చెప్పేవారు కనిపించినా, వారు చెప్పేది అర్థంకాకపోవచ్చు. మనం చెప్పేవన్నీ అందరికీ అర్థమవుతాయనుకుంటే మనం కొత్తగా చెప్పనక్కర్లేదు. అన్నీ ఇదివరకు చెప్పేసినవే! కనుక మళ్ళీ కొత్త వద్దతిలో కొత్త తరానికి చెప్పవలసివస్తోంది.

ఈ దృష్టితోనే నాకు తెలిసిన విన్నటి సాహిత్యం గురించి కొన్ని వ్యాసాల్లో చెప్పదలిచాను. 'ఇవన్నీ మాకు తెలిసినవే' అనుకునేవారికోసం కాకుండా, కొత్తగా నేర్చుకునేవారికోసం ఈ ఓనమాలు. ఈవేళ ప్రాచీన సాహిత్యం గురించి అధ్యయనం చేయవలసిన అవసరాన్ని మళ్ళీ యావివర్పిటీలు గుర్తిస్తున్నాయి. విద్యార్థులు, సాహిత్యం చదవనివారు కూడా పరీక్షార్థులుగా సాహిత్యాన్ని చదవాల్సివస్తోంది. పబ్లిక్ పరీక్షలు కమీషను అలాంటి అవసరాన్ని కల్పించినందు కఠినమిందించాలి. చాలామంది వస్తూంటారు మాకు పఠనీయ సామగ్రి కావాలంటూ ఆటావతు. ఏం చెప్పాలి? చెప్పినా, ఆ గ్రంథాలు లభిస్తాయా? ఈ పరిస్థితిని దృష్టిలో ఉంచుకుని, పాఠవిషయాలే ఈ 'ప్రాచీన సాహిత్యామృతం' శీర్షికతో 'సమాలోచన' ద్వారా ధారావాహికగా సమర్పించదలిచాను - అదీ సంగ్రహంగానే! —మి. రా.

2. రామరాజభూషణుడు - ఒక సామాన్య పరిచయం

—డాక్టర్ మిరియాల రామకృష్ణ

రామరాజభూషణుడు అద్వితీయమైన సాహిత్యకల్పంగల మహాకవి. అడుగడుగునా రెండేసి అర్థాలతో వ్యంగ్యాన్ని సాధించి, వసుచరిత్రలోని ప్రతిపద్యాన్నీ చమత్కారంతో కబ్బకల్పంతో ముం చెల్లినవాడు. తెలుగులో కవిత్వం అల్లడానికి ఒక్క వసుచరిత్రను చదివితే చాలును.

రామరాజభూషణుడి సేభట్టుమూర్తి అంటారు. అతడు రామరాజ ఆస్థానానికి అలంకారంగా భాసించిన ఈ భట్టు మూర్తికి రామరాజభూషణు డనేది సార్థక బిరుదుమై పోయింది, భట్టుమూర్తి

మూడుకృతుల్ని రచించాడు. వాటిలో మొదటిది కావ్యాలంకార సంగ్రహము. ఇది అలంకారకాస్త్రగ్రంథం. రెండోది వసుచరిత్రము. ఇది రసవంతమైన ప్రబంధం. మూడోది హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానం. ఇది ద్వ్యర్థికావ్యం. హరిశ్చంద్రుడి కథనీ, నలుడి కథనీ జోడించి, ఒకే పద్యంలో రెండేసి అర్థాలువచ్చేలా రచించాడు. అందుకే ద్వి+అర్థి = ద్వ్యర్థి అయింది.

వందమందికి ఒకేసారి పద్యాలు చెప్పడం, గంటకు నూరుగ్రంథాలను రచించడం వంటి సాహిత్యపు గారడీ వసు

చెన్నింటినో ముసాయాసంగానే చేయగలనని రామరాజభూషణుడు స్వయంగానే చెప్పుకొన్నాడు. పాండిత్యమూ మేధాకీ కలిస్తేగాని ఇలాంటి మహాకవి పుట్టడని నిస్సందేహంగా చెప్పుకోవచ్చును.

మనుచరిత్ర రచించి, రాయలవారి సన్మానాలను పొందిన పెద్దనతో పోటీ పడినందువల్లనే రామరాజభూషణుడు వసుచరిత్రను రచించి ఉంటాడని విమర్శకుల అభిప్రాయం. కానీ వసుచరిత్ర రచన పూర్తికాకుండగానే, రాయలు మరణించడం వల్లనూ, అతడు రామరాజు కూడా దివంగతుడైనందువల్లనూ, తన కావ్యాన్ని రామరాజ భూషణుడు తిరుమల రాయల కంకితం చేశాడు.

మనుచరిత్రలో పెద్దన సాధింపలేక పోయిన పద్యైక్యాన్ని రామరాజభూష

బుద్ధువనుచరిత్రలో సాధింపగలిగాడు. వనుచరిత్రలో నాయకుడు వసురాజు. నాయక పేరు గిరిక. మొదటినుంచి చివరి దాకా గిరికా వసురాజుల ప్రణయమే వనుచరిత్రలోని కథావస్తువు.

మనుచరిత్రలో పెద్దన సాధింపలేక పోయిన మహాకావ్య లక్షణాలనన్నింటినీ రామరాజభూషణుడు వనుచరిత్రలో సాధించగలిగాడు.

వ = వసురాజయొక్క; సుచరిత్ర = మంచికథ అని కూడా వనుచరిత్రకు చక్కని అర్థం చెప్పవచ్చు. మనుచరిత్ర కిట్టి చమత్కారార్థం లేదు.

రామరాజభూషణుడు భారవి, మాఘుడు, శ్రీహర్షుడు మొదలయిన మహాకవుల కోవకు చెందుతాడు. ఇతనికి రసం మీద కన్నా అలంకారం మీదనే చూపే శక్తి అని కొందరంటారు. 'శబ్దశక్తి మూలధ్వని' రామరాజ భూషణునకు చాలా ఇష్టం. ఆయన పద్యాలన్నీ అలాంటి 'ధ్వని'కి ఉదాహరణాలుగానే భాసిస్తాయి. ప్రతిపద్యాన్నీ ఆవిధంగా రచించిన మహాకవి మన తెలుగుభాషలో మహాకవిడవరూ లేడు.

భట్టుమూర్తి గొప్ప సంగీతవిద్యావికారదుడు. తన వనుచరిత్రలో నాయకయగు గిరిక వీణవాయించు ఘట్టంలో ఈ విషయం బాగా స్పష్టమవుతుంది. అంతే గాదు; వనుచరిత్రలోని పద్యాలన్నీ వీణమీద స్వరం కట్టి పాడటానికి వీలుగా రచింపబడ్డాయి. ఆ పద్యాలు అద్భుతమైన లయతాళాలతో సాగిపోతాయి.

మనుచరిత్రలో పెద్దన చూపలేక పోయిన నాటకీయ శిల్పాన్ని రామరాజ భూషణుడు వనుచరిత్రలో ప్రదర్శించాడు. నాటకంలో నాందీ శ్లోకంలో

కథామూచన ఉంటుంది. అలాగే వనుచరిత్రలో మొదటిపద్యమైన 'శ్రీహర్షుత్రి వివాహవేళ' అనే పద్యంలో 'గిరికా వివాహం' నూచింపబడింది. పాత్ర ప్రవేశాదులను నాటకంలోలాగే భట్టుమూర్తి వనుచరిత్రలో నిర్వహించాడు.

వనుచరిత్రనుబట్టి భట్టుమూర్తి సర్వకాస్త్రజ్ఞానం గలవాడని తెలుతుంది.

మనుచరిత్రను అనుకరిస్తూ అంతకన్నా అన్నివిధాలా విశిష్టంగా వనుచరిత్రను తీర్చిదిద్దాలని భట్టుమూర్తి తాపత్రయపడినట్లు స్పష్టపడుతుంది. అందుకన్నో నిదర్శనాలున్నాయి. వదూధిని ఏడ్పును పెద్దన వర్ణిస్తే, దానిననుసరిస్తూనే గిరిక ఏడ్పును భట్టుమూర్తి వర్ణించాడు. తిమ్మన సత్యభామ ఏడ్పును వర్ణించాడు.

పెద్దన - 'పాటున కింతులోరురే!
కృపారహితాత్మక!...'
భట్టుమూర్తి - 'అబాబిల్లి వెలుంగు వెల్లికలు
దాయన్ లేక ...'

ముక్కుతిమ్మన - 'ఈసునఁ బుట్టి
డెందమున పొచ్చిన ....'

అల్లసాని పెద్దన అలాఇలా ఏడ్చాడు
ముక్కుతిమ్మన మొద్దుమొద్దుగా ఏడ్చాడు
భట్టుమూర్తి బావురుమని ఏడ్చాడు

అంటూ రామలింగుడు పరిహాసించాడట! నిజంగా భట్టుమూర్తి పద్యం అసవ్యంగానే ఉందని విమర్శకులు ఘోషించారు.

రామలింగుగం తరువారి కవులందరూ రామరాజభూషణుని కవితాశక్తికి ముగ్ధులై అతనిమార్గంలోనే పడిపోయారు. అందువల్లనే తెలుగులో ఎన్నో 'పిల్ల వనుచరిత్రలు' వెలువడ్డాయి. అట్టికావ్యాలు రచించినవారిలో కనుపర్తి అబ్బయ్య,

అడిదం నూరకవి, కృష్ణకవి, తిమ్మకవి మొదలైన వారున్నారు.

వనుచరిత్రలో శబ్దవిశ్వాస నైపుణ్యం ప్రధానపాత్ర వహించిన మాట నిజమే అయినా పాత్రపోషణ కూడా చక్కగా నడిచింది. ఈపాత్రపోషణకు నిదర్శనమైన పాత్రల్లో 'మంజువాణి' పాత్ర ఒకటి. వసుమహారాజు ఎదుటపడగా మంజువాణి అంటుంది -

'నేడుగా మాకనిందిత పర్వసామగ్రి
సవరించె నీ రాక కువలయేళ'

అంటూ స్వాగత వాక్యాలు పలికింది. 'ఓరాజా! నీవు రావడం మాకు యోగ్యమైన పండుగను కలిగించింది' దని ఒక అర్థం. 'ఓ చంద్రా! నీ పున్నమి మాకు పర్వదినాన్ని ప్రసాదించింది' దని మరొక అర్థం. ఇలాగే చక్కని శ్లేషతో సాగుతుంది.

రెండర్థాలవల్ల 'అలంకారధ్వని' వస్తుంది.

గిరికాసంగీత కళారహస్య నిధిత్వం వనుచరిత్రలో అడుగడుగునా తాండవిస్తుంది. కోలాహలుడు కట్టించిన గిరికా సంగీత సాధాన్ని ఆ మహాకవి ఇలా వర్ణించాడు.

శా|| వీణావాదన వేళలన్ ఘుమఘుమ
విఘ్నాతినింతున్ జగత్
ప్రాణాచంచల తైలశూన్య నవదీప
శ్రేణి కాపాదియై
రాణింపన్ మాఖలక్ష్మికిన్ మాకురమై
రంజిల్ల లేబట్టికిన్
మాణిక్యాయతనం బొనర్చె
గిరియాత్మక్రి ప్రభావంబునన్.

3. అ డ వి (కవిత)

—శ్రీ దూర్జటి వేంకటబాలాజీ

అడవిని నడువదాం రండి!
అడ్డంగా పురిగిన వృక్షాలను
అడ్డదాడ్డంగా పెరిగిన తీగలను
అదుపులో పెడదాం రండి!
అరణ్యంలో బ్రతుక్కు అర్థంలేదు
మానవకోటి కాకపోయినా
ప్రాణికోటి బ్రతుక్కుతుంది
వన్యప్రాణులనుండి
వనమూలికల దాకా
భయంకర కాల సర్పాలనుండి
మృగరాజులు
గజరాజుల వరకు
కరగిపోయే కిలలనుండి
కఠిన పాషాణ కర్మకన్పాదయాల వరకు
కనిపించే జీవరాకులనుండి
కనిపించని సమస్త చరాచరజగత్తు వరకు
సమస్తాన్ని కడుపులో దాచుకొన్న
నిజానికి అడవి ఎంత గొప్పది

* * *

అడవిని పాలించే మృగరాజుకన్నా
అడవిని రక్షించే వృక్షరాజుమిన్న
పాపాల్ని - కాపాల్ని
బాధల్ని - బరువుల్ని
సమస్యల్ని - సంతోషాన్ని
వియోగాన్ని - ఫేదాన్ని
కష్టాలను - కన్నీళ్ళను
కడుపుబింబా నింపుకొన్న
కడలివంటి అడవికి ఎంత బాధ!
నాలన్న వాళ్ళు లేక
అడవిక్రంగిపోయింది ఎంతగానో
అకాలంగా వచ్చిన వృద్ధాప్యంతో
వంగిపోయిన శరీరంతో క్రంగిపోయింది
అవమానాలను - ఆందోళనలను

గర్భకోకంతో
ఆగర్భవరిత్రం కూడగా
తలఎత్తిన మాతృమూర్తిలా
నిరంతరం శోకించింది
శోక భారాన్ని కడుపులో దాచుకొంది
చిన్నపిల్లాడిలా
అడవి ఏడుస్తుంది

* * *

అహంకారాన్ని అందలం ఎక్కించి
ఆత్మాభిమానాన్ని వాక్కులో నింపుకొని
మానావమానాలను కడుపులో నింపుకొని
మాటల్నే బాణాలుగా
స్వార్థాన్నే సాధనంగా
పరిపాలించే నేతలు వెళ్ళి పోయారు
ప్రజలలో ఐకమత్యాన్ని
ఓటనే ఒక్క కలంపోటును
ఫిరంగిలా మ్రోగించినపుడు
తేయి శతుఘ్నుల్లా
అక్షుల, కోట్ల హృదయంలో పెల్లుబికిన
చైతన్యం

అనంత జీవక క్తి గామారి
ఒక్కసారి పెల్లుబికి
పదవీధ్రష్టుని గావించడం చరిత్రకు
క్రొత్తకాదు

(గీత పేజీ తరువాయి)

కం. గోపికలు నేయు వాడుల
కోవక కవ్వంబుత్రాట నొగి జననియు నా
పావని రోలం గట్టిన
కూ పెట్టగ దొడగె జగము కుక్షిని హాహా.
వెలగపూడి వెంగన్న - పురుషోత్తమ
కవులను గురించి సమగ్రంగా చర్చిస్తూ వారి
కృష్ణకర్ణామృతం తెనుగునేతలను తులనాత్మకంగా
వరికిలిస్తూ అనువాద విధానాన్ని కవితా
వైఖడాన్ని భాషావిశేషాలమా మున్నగువాటిని
ప్రామాణికంగా చక్కగా విశ్లేషిస్తే ఒక
నిర్దాంత గ్రంథమే తయారవుతుంది.
పురుషోత్తమకవిని గురించి అతడి తెనుగు
నేత కృష్ణకర్ణామృతాన్ని గురించి మొట్ట

చరిత్రను వరికిలిస్తే
ఇటువంటి సంఘటనలు
ఎన్నో...ఎన్నో...ఎన్నో.... ఎన్నెన్నో
అయినా
మనిషిలో మార్పులేదు
కాలం ఇచ్చిన తీర్పు
ఒక్కటే ముందుకు నడిపే ఒకే ఒక్క
సాధనం

* * *

అడవిని చైతన్యవంతం చేయాలంటే
మృగరాజును ముందు మార్చాలి
మృగరాజులోని అహంకారానికి భరత
వాక్యం పరికారి

అప్పుడు
అడవి
మరుభూమిగా మారిన శిథిలాలయంకాదు
జీవచైతన్యాన్ని నింపుకొన్న నందనవనం
అందులకు -
ప్రజాశక్తి ఒక్కటే జన చైతన్యశక్తి
ఆ శక్తికి -
అహంకారపూరితులందరూ లొంగి
పోయిన ఖైదీలే!

(0)

మొదటిసారిగా తెలియజేసే ఈ సంక్షిప్త
వ్యాసాన్ని మరొక మూలశ్లోకం దాని అను
వాద పద్యం ఉదహరిస్తూ ముగిస్తాను.
శ్లో॥ ఈశానదేవ చరణా భరణేన నీవీ
దామోదరస్థిరయశః స్తయకోద్గమేన
రీలాకుకేన రచితం తవ దేవ కృష్ణ
కర్ణామృతం వహతు కల్పకతాంతరేఽపి.
కవి తన పేరును కూడా ఇమిడ్చి పై శ్లోకాన్ని
ఇట్లు తెలిపించినాడు.
కం. హరమత నీకిరి నని
కరతన్ రీలాకుకోక్త కర్ణామృతమున్
ధరణీవతి పురుషోత్తమ
దరుడుగ కందముల నొసగె నాకల్పము
గాన్.

...—....

4. సాభాగ్యగారి “సింహావలోకనం” (గ్రంథ విమర్శ)

—శ్రీ పాతూరి రఘురామయ్య

కవిశేరు ‘సాభాగ్య’. కావ్యమేమో ‘సింహావలోకనం’. దీన్నే ప్రపంచకవి అన్నాడుకవి. ఈయన హైదరాబాదు నివాసి. అనగా భాగ్యనగర నివాసి. భాగ్యనగరమువలెనే సాభాగ్యకవిత్వము కూడ చీకటివెలుగులతో సమాకర్షణీయంగా ఉంది.

ఒక కావ్యం చదివితే పఠిత ముంచి పోకుండా జ్ఞాపకానికి నిలవాలని కొందరి అభిప్రాయం. కనీసం ఒక్కపాడమైనను గుర్తుకు నిలవగలిగేదిగా ఉండాలి. సాభాగ్య కవిత్వం యొక్క విశిష్టత ఏమంటే కావాలని బాగా జ్ఞాపకం చేస్తేతప్ప జ్ఞాపకానికి నిలవనంటుంది. ఆజంతాలాగానో, శివారెడ్డిలాగానో, కేషేంద్రలాగానో మరెవరో ఆధునిక కవీలాగానో కవిత్వం చెప్పాలని క సరత్తు చెప్తున్నాడు సాభాగ్య. ఈ అభ్యాసం అంక్షరం దశలోనే ఉంది. ఇంకా బాగా కృషి సాగిస్తే ఈ కవి ఉన్నత శిఖరాలకు ఎదుగుతాడన్న నమ్మకం కలుగుతున్నది.

ఈ కావ్యంలో ‘ఉగ్రవాదం’ అన్న ఖండిక ఒక్కటి మినహాయితే మిగిలిన ఖండికలన్నీ రొటీన్ పాయెమ్మలలోకి వస్తాయి. ఏదో ఒక యాంత్రికత, అసహజత్వం. అసమగ్రత ఆయా ఖండికలకు అంటుకున్నది. ఉదాహరణకు జాతీయ రహదారి కవిత్వంలో నాలుగు సుదీర్ఘ పాదాలు సాపుత పేర్లతో కూడి ఉన్నాయి, ఇందులో ఇంకా ‘గంతులేసే పిల్లగాలి’, ‘సుదూరంగా పెద్దకొండ’ వంటివి పాఠకుని స్మృతివధునికి గురించనివి. అట్టివానికి Foot notes ఇచ్చి వుంటే బాగుండేది. ‘కొండల్ని వదిలిన కొండదేవతలు’ అని రాశారు. వాళ్ళు

‘జాతీయ రహదారికి ఎదురీది నగర భవిష్యత్తు చెప్పడానికి నడచిపోతారు.’ అని రాశారు. బహుశః వాళ్ళు ప్రగతివాదులు కావచ్చుననుకుందాం? మరి నడచి ఎటు పోవడం? మరి కొండల్ని వదిలడం అంటే లొంగిపోవడమా? ఇవన్నీ పాఠకుడికి ప్రశ్నలుగా ఎదురౌతాయి. ఇష్టమొచ్చినట్లు పేరిస్తే కవిగారే మొదటిఖండికలో కలిపిచ్చినట్టు కష్టమే మిగులుతుంది?

సాభాగ్యగారు పేజీ కంటే తక్కువ ఎపుడూ రాయరు. వీరు సుదీర్ఘ ఖండికలే వ్రాస్తారు. పాదాలు కూడా సుదీర్ఘంగా ఉంటాయి. ఈ సుదీర్ఘత్వంవల్ల పాఠకుడు భయపడిపోతాడు. పాఠకులు అసలే కవిత్వంపట్ల చాలా తక్కువ శ్రద్ధ చూపుతున్నారు. అలాంటపుడు ఇలా సుదీర్ఘ ఖండికలు పేజీ కంటే ఎక్కువ రెండు మూడు ఇంకా అంతకుమించి వ్రాసుకుంటూపోతే కవిత్వం అనాకర్షణీయంగా తయారయే ప్రమాదం ఎదురౌతుంది.

సాభాగ్యగారు ఇదివరలో కృత్యాద్యైక వస్థ అనేసంపుటి ప్రచురించారు. ఇలాంటి సంపుటాలు కోశాల్లుగా వస్తున్నాయి. వీటిలో చదివించే గుణం లోపిస్తున్నది. ఇవి కవులు, కవుల బంధుమిత్రులు మాత్రమే పునః పునః చదువుకొని ఆశ్చర్యపడించ (?) వలసిన స్థితి సంప్రాప్తి చేలా ఉంది.

కవిత్వరస్తువు విషయంలో సరైన దృక్పథం సాభాగ్యగారికి ఉంది. కాని దూషం విషయంలోలేదు. ముఖ్యంగా దీర్ఘత్వం పరిహార్యం. పాదాలూ, ఖండికలూ పాడవు తగ్గించి నూటిగా క్లుప్తంగా చమత్కార సహితంగా వ్రాస్తే బాగుంటుంది. పాఠకులు చదివే విధంగా, వారి

5. భరతమాత

—శ్రీ గోరీపట్ల రఘునాథకర్మ

యెందరో వీరమూర్తులు జయించి

యొసంగిన శౌర్యభూమినిం

కందరో త్యాగశీలుడయింది సమర్పణ

జేసికొన్న హా

రెందరో రాజసేఖలు నేలిన భారత వీర

నేతలి

ట్లెందరికన్న వమ్మో మహీ! చరితార్థము

గల్గువారలన్

స్వార్థంబుతో నిండుసంస్థలు నేడుండి

నిస్వార్థుడెందన నిలువ గలద

కీచకాదము రెల్ల కాచుకుని తూర్పుండ

ద్రౌపది మౌనంబు దక్కగలద

గడ్డి పూవులు నేడు గడ్డిలు నేలిన

సంపెగకును నింక సాంఘికం

చీకటి ముసిరిన త్రేత్రంబు నుండిన

చిరుదివ్వెలును చిరంజీవులగున.

వచ్చిరానట్టి కవివరుల్ వంద్యులైరి

వద్య భేరీయలును నేడు పాంపొగ

నాటి సాహితీ కళలనీ నాడు నిలప

భారతీదేవి నీవైన పాటుకుడుము.

కలవమ్మ కలవందురే నురుచిరాకార

స్వరూపంబునే

కలరన్ నీసుకుమార సారవర

సాహస్యంబు నందించితే

నెలచందంబున పద్యమల్ నిలుపి

వెన్నెల్ జిల్కు సత్యాహితీ

నెలవై నిర్విగరమ్ము నే హృదయవాణి

శ్రీ కళోపామడన్

(* *)

చేత చదివించే మహిమాన్వితంగా ఆధు

నిక కవులు కవిత్వం వ్రాయాలి.

‘అత్యాధునిక కవు’ అంటూ తోటి

కవులందరినీ కోపగిస్తూ, వెక్కిరిస్తూ అవ

హేళన చేస్తూ సాభాగ్యగారు ఒక ఖండిక

రాశారు. ఈ పద్య బాగుండదని

సాభాగ్యగారికి మనవి.

***

6. మహాకవి శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వరులు

—శ్రీ చల్లా శ్రీరామచంద్రమూర్తి, M.A.,

—డా॥ A. వరసింహమూర్తి, M.A., Ph.D.,

ప్రాచీన సంప్రదాయరచనలు కావించుట మృగ్యమగుచున్న ఈ ఆధునికయుగంలో, తద్రచనలు పెరపుచు దాని ఉనికిని నితబెట్టడానికి అవరళ కృషి సలుపుతున్న సాహితీమూర్తులు మన తెలుగు గడ్డపై వర్ధిల్లుతూనే యున్నారు. కవి సుమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ; కళాప్రభుత్వ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికాస్త్రీగారలు ఈకృషిలో ముందుతరానికి చెందినవారు. ఈ మహాభాగుల బాటలోనే పయనిస్తూ, ఈతరం ప్రతినిధిగా నేనున్నానంటూ సాహిత్యాభిలాషులకు దర్శనమిస్తారు ఆర్ష కవియైన విద్వాన్ బులుసు వేంకటేశ్వరులుగారు.

సాంప్రదాయ ఘట్టిలో శతాధిక గ్రంథాలు వెలయించిన ఈకవిచంద్రుడు తూర్పుగోదావరి జిల్లా పొడగట్లపల్లి సమీపమందున్న రామచంద్రపురం గ్రామంలో ది. 18-10-1917 వ తేదీ ఉదయం గం. 9-30 నిమిష ఉదయించారు. అన్నపూర్ణమ్మ, వేంకట సుబ్బా వధానుల చతుర్థతనయుడు. గౌరమన గోత్ర పవిత్రులు. వెలసాటి వైదిక బ్రాహ్మణులు. ఈ కవిలో కవితాబీజము అంకురించిన విధానము మిక్కిలి ఆశ్చర్యజనకము.

అది ఈకవి రాజోలు లోని బోర్డు హైస్కూలులో నాలుగో ఘరం చదువుతున్న రోజులు. యోగానంద ఆంధ్ర రామాయణం రచించిన యోగానందయ్య పంతులుగారు ఆ స్కూలులో తెలుగు మాస్టరు. సహజంగా కవి కావటంచేత

క్లాసులో పిల్లలవద్ద పద్యాల వర్ణం వరిపించడం. ఈయనకు అలవాటు. వీరి వాన చినుకుల్లో మన బులుసువారు తడిసిపోవడంతో పద్యాలురాసే జలుబు చేసింది దాంతో ఈయన కలం

‘పుట్టించిన దేవుడె తా

పెట్టించును భోజనంబు ప్రేమయడరగా
కట్టించును పుట్టంబుల

ఎట్టులు జీవించుటనుచు ఏలవగవన్’

అని పద్యాకృతి నిచ్చింది

మన ‘వేంకటేశ్వరులుగారు రామ నామోపాసవలు. అందుచేత; అన్నిటికీ ఆరాముడే దిక్కును నమ్మిక ఉన్నప్పటికీ బ్రతకడ మెలాగన్న భయం మాత్రము వీడిస్తుండేది. ఈభయానికి తానే సమాధానం చెప్పుకుంటూ పైపద్యాన్ని రచించారీయన.

అంతే ఈపద్యం పంతులుగారి దృష్టికి వెళ్ళింది. ఆయన తన మధుర కంఠంతో దీన్ని చదివారు. మెచ్చుకుంటూ ఇంకోటి రాయరా చూద్దాం’ అని బులుసువారిని ప్రేరేపించారు.

‘రాతిలోని కప్ప ముతిలోని తాపేలు

చెట్టు తొర్రలోని చీమకవడు

పెట్టు భోజనంబు ప్రేమమీరగ వాడె

పెట్టు నీకు నాకు విశ్వమనకు’

వేంకటేశ్వరులుగారు రాసిన ఈ రెండవ పద్యం చదివి తెలుగుమాస్టరు ఉచ్చోగిపోయారు. దీనితో వేంకటేశ్వరులు గారిలోని కవి ఉదయించాడు. ఇలా 1934 లో ప్రారంభమైన ఈ

బాటుని కవితాలత 1989 నాటికి చిగురు, పూత, కాయతో విస్తరిల్లింది. దీనితో నూటయ్యై గ్రంథ ఫలాలు సాహితీ సరస్వతికి అందించారు.

అప్పట్లో ఈయన కథలు కూడా రాసేవారు ‘సైకిలు సరదా’, ‘తీరాచూస్తే ఏమీ లేదు’, ‘నామిడే బాబోయ్’ మొదలైనవి ఈయన కథలు. బులుసువారి మరికొన్ని పద్యాలు, ఈకథలు భారతి, గృహలక్ష్మి త్రిలింగ మొదలైన పత్రికలు ప్రచురించేవి.

వీరి తండ్రి వేదపండితులు. ఇంటా ఒంటా కవిత్వం లేదు. అలాంటి కవిత్వం తన కలా అబ్బించా అని వేంకటేశ్వరులుగారే ఆశ్చర్యపోతుండడం కద్దు. కవిత్వమనేది మనిషికి పుట్టుకలోనే వస్తుంది. అలవాటు చేసుకుంటే అబ్బేది కాదు అనడానికి ఈకవి వయ్యలే ప్రత్యక్ష నివర్తనం.

తన అన్నగారు పనిచేస్తున్న కాకినాడ పి. ఆర్. కాలేజీలో తాను కూడా బి. ఎ. చదువుకు చేరారు. ఈ చదువు మొదటి సంవత్సరంలోనే ‘అష్టవక్రచరిత్ర’ అనే తొలికావ్య రచన చేసారు. అది అచ్చయితే బాగుంటుందని సరదాపడ్డారు. కానీ ఎలా? వెంటనే ఒక ఆలోచన తోచి దీని ప్రతిని వావిళ్ళ రామస్వామి కాస్ట్రో వారికి అచ్చు నిమిత్తం పంపుతూ ఒక విన్నపం చేసారు. ‘అయ్యా! ఇది నాతొలి రచన. మీరు దీనిని ఉచితంగా అచ్చువేసి పెట్టండి. మీత్రిలింగ పత్రికకు నేను ఉచితంగా వ్యాసాలు రాస్తుంటాను.’ అంటూ ఒక లేఖ రాసారు. ‘అచ్చుకాగితం నిమిత్తం 40 రూపాయలు మాత్రం పంపండి’ అంటూ వారినుండి సమాధానం వచ్చింది.

ఈనిక తక్కువగల అక్షరం లోపించినపుడు అ వదంలో హ్రస్వాక్షరం దీర్ఘంగా మారితే దానిని లోపదీర్ఘత అంటారు.

పం	తె	క.	త.	మ.
గేహస్థ	గేస్తు	గేస్తు	—	—
పహజ	సాజము	సాజ	—	—

సం	ప్రా	తె	క.	త.	మ
నియమ	జిఅమ	నీమము	నీమ	నీమమ్	—

(4) పృథక్కరణం (Dissimilation) రెండు విభిన్నమైన వర్ణాలు కలిసి సంయుక్తాక్షరంగా ఏర్పడితే దానిని పృథక్కరణం అంటారు.

సం	తె	క
అవాంతర	అవాంత్రము	అవాంత్ర

(5) 'వర్ణవ్యత్యయము' (Metathesis):

ఒకపదంలోని అక్షరాల క్రమం ఒక వర్ణంతో ఉండవలసి ఉండగా ఉచ్చారణత్వర మొదలయిన వాటివల్ల క్రమం మారితే దానిని వర్ణవ్యత్యయం అంటారు.

సం.	ప్రా	తె	క	త	మ
భాగణ	భాగణ	—	—	చాణకమ్	చాణకమ్
వృషభ	వసభ	బసవడు	బసవ.		

(6) అనునాసికత : మూలపదంలో అనునాసిక ధ్వని లేకుండా ప్రతిదేయపదంలో అనునాసిక ధ్వని ఏర్పడితే దానిని అనునాసికత అంటారు.

సం	తె	క
భట	బంటు	బంటు.

సం	ప్రా
గ్రామకూట	గామకూడ
గుగ్గుల	గుగ్గుల
క	మ
కవుంటన్	కవుంటన్
కుంకిలియమ్	కుంకిలియమ్

(7) అజాదిత్వం (Prothesis) : మూలపదంలో లేని పదం మొదటలేని

8. వేమన కబీరుల బావసామ్యాలు

—శ్రీ ఎస్.వి. రాఘవేంద్రరావు, ఎం.ఎ., ఎం.ఫిల్., బి.యిడి.,

(గత సంచిక తరువాయి)

'మూరఖ్ సంగ్ న కేజియే, లోహాజలి న తిరాయి।

కదలీ సీవ్ భువంగ్ మఖీ ఎక్ బూంద్ తిహుఁ భాయి॥'

మూరులిలో స్నేహం చేయకూడదు. ఇనుము నీట్లోలేదు. మూరుణ్ణి ఆశ్రయించి

అచ్చు ప్రతిదేయ పదంలో ఏర్పడితే దానిని అజాదిత్వం అంటారు.

సం	తె	క	త	మ
రద	అరదము	అరద	ఇతరమ్	—

సం	ప్రా	తె	క	త	మ
రంగ	రంగ	అరంగు	అరగు	అరంకు	అరంగు

(8) 'వర్ణనాశం' (Syncope)

మూలభాషా పదంలోని వర్ణం ప్రతిదేయ పదంలో లోపిస్తే వర్ణనాశం అంటారు.

సం	తె	క			
బృహస్పతివార	బేస్తవారము	బేస్తవార			
సం	ప్రా	తె	క	త	మ.
కాహలా	కాహాల	అ	కా	కా	కామి కామి.

(9) శ్వాసత > నాదత. (Voiceless > Voiced) మూలపదంలోని శ్వాసవత్స్పర్శం ప్రతిదేయ పదంలో నాద వత్స్పర్శంగా మారితే దానిని శ్వాసతనాదతగా మారటం అంటారు.

సం	తె	క
తూది	దూది	దూది
జాతి	జాది	జాది

సం	ప్రా	తె	క
కురంటక	కురంటయ	గోరంట	గోరంట
కూటాగర	కూడాగర	గుడారము	గుడార.

భవసాగరాన్ని చాటాలి అనుకోవడం లాంటిది. ఒకే బిందువు అరటి చెట్టును, మూత్యపు చిప్పను, పామును ఆశ్రయించి భిన్న పరిణామాల్ని పొందుతుంది. ఆ బిందువు క్రమంగా కర్పూరం, ముత్యం, విషంగా మారుతుంది. అందుచేత సత్సంగత్యాన్నే కోరుకోవాలి.

'పతకమందు నొప్పు బలు రత్నముల పెంపు బంగరందుఁ గూర్చు బరువు గనును గాని యితర లోహ మైన హీనము గాదె. విశ్వ...'

పతకంలో ఒప్పే రత్నాల సాగను బంగారంలోనే చూడాలి. కాని యితర లోహాల్లా ఆ రత్నాల సాగను రాణించదు. 'మణినావలయం, వలయేన మణిః శోభతే' అన్నట్లు రత్నాలు పొదిగినందు వల్ల బంగారానికి, బంగారాన్ని ఆశ్రయించినందువల్ల రత్నాలకు శోభవస్తుంది. కాబట్టి సత్సంగతినే కోరుకోవాలి.

మానవుని దుఃఖాలకు ఆశయేకారణం అని చెప్పి, ఆ ఆశను జయిస్తేనేగాని ముక్తి కాంతను పొందలేడు అంటున్నారు ఇద్దరూ.

'ఆశకన్న దుఃఖ మతిశయంబుగ లేదు - చూపు నిలుపకున్న సుఖములేదు మనసునిల్పకున్న మరి ముక్తి లేదయా - విశ్వనాథ భిరామ విశురవేను.'

ఈ లోకంలో ఆశను మించిన దుఃఖం లేదు. భగవంతుని దృష్టి ప్రసరింపజేయక పోతే సుఖంలేదు. ఆయన మోక్ష మనసు నిల్పకపోతే ముక్తిలేదు.

ఈపద్యము ధూర్జటి మహాకవి కాళహస్తిశ్వర శతకంలోని పద్యాన్ని తలపిస్తోంది. చూడండి.

రాజుల్ మత్తులు వారి సేవ

నరకప్రాయంబు వారిచ్చు సంభోజాక్షి చతురంతయాన తురగీ

ధూషాదు లాత్మ వ్యధా
బీజంబుల్ ....
... ..

రాజులు మత్తులు, వారి సేవ నరకప్రాయమంటూ ధూర్జటి రాజుల్ని నిందించాడు. కవుల కావ్యాలు వాళ్ళకి అంకితాలు పోతుంటే ఇవ్వడాన్ని విమర్శించాడు. ఇదే బాట మన వేంకటేశ్వరులు గారిది. నేడు రాచరికాలు లేవు కదా! అందుచేత పండితులు ధనవంతుల్ని ఆశ్రయిస్తారు. దీన్నే బులుసువారు వ్యతిరేకించారు. తన కావ్యాలు ఆయా దేవతలకే అంకితాలు ఇవ్వడం ఇందుకు నిదర్శనాలు. ఈపద్యం ఈకవించంద్రుని వ్యక్తిత్వానికి అద్దంపడుతోంది. వీరి నిర్వచన అధ్యాత్మ రామాయణాన్ని కన్నూరి వేంకటసత్యస్వరాజ్యలక్ష్మీగారు సులభవచన శైలిలో రూపొందించారు. ఇది ఈగ్రంథ విశిష్టతకు తార్కాణం.

ఈ కవి చంద్రుని వర్ణించు ఒక చాటు పద్యాన్ని విలొకించుదాం.

సీ. 'పాలము దున్నని యట్టి పోతన్న
యీతందు

ధూషాలురను జేరబోని యట్టి
శ్రీనాథుడగు;తన్ను జేరి 'మామా' 'మామ'

అను మన్మసిద్ధిని గనని తిక్క
యజ్ఞ; అంతేకాదు-ఆరాజరాజ న

రేంద్రు సన్నిధి పుగోహితుడు కాని
నన్నపాచార్యుడు; సన్నతంబుగ

సాంగ్లభాషాబ్ధి పుడిసిలి బట్టి నట్టి
ఆ అగస్త్యమహామని; అరసి చూడ

7. ప్రసిద్ధ ద్రావిడ భాషల్లో తద్భవాలు - ద్వని సూత్రాలు

—డాక్టర్ ఎల్. కె. మల్లేశ్వరరావు, M.A., Ph.D.,

ప్రపంచంలోని ప్రతిభాష కూడా మార్పులను పొందుతూ ఉంటుంది. భాష యొక్క పరిణామ స్వభావాన్ని అనుసరించి అనేక మార్పులు చోటుచేసుకుంటాయి. వాటిలో అత్యంత ప్రధానమైనది ద్వనివిరిణామం.

భాషలో ద్వని పరిణామం కొన్ని సూత్రాలకు లోబడి మాత్రమే జరుగుతుంది. ఈ సూత్రాలనే ద్వనిసూత్రాలు అని అంటారు. ప్రసిద్ధ ద్రావిడభాషలయిన తెలుగు, కన్నడం, తమిళం, మలయాళభాషలలోని సంస్కృత ప్రాకృతభవాలు ఏ యే ద్వని సూత్రాలకు లోబడి ఏర్పడ్డాయో వివరించడమే ఈ వ్యాసం లక్ష్యం.

(1) 'స్వరభక్తి' (Anaptyxis) సంయుక్త హల్లుల్లోని ద్వనులమధ్య హ్రస్వాచ్చు చేరితే దానిని స్వరభక్తి అంటారు.

కొండొక 'ప్రబంధ పరమేశ్వరు'డితండు
అర్నభ రత సంస్కృతికగు ఘృతిక
ఈకవీంద్రుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుండు.'

ఈకవిని ఒకానొక 'ప్రబంధ పరమేశ్వరు' డనడం అత్యుక్తికానేకాదు. ఈ రీతిగా బులుసు వేంకటేశ్వరులుగారు తెలుగుసాహిత్య చరిత్రలో తనకంటూ విశిష్టస్థానాన్ని సృజించుకొన్న ఘనులు. అత్యాధునిక యుగంలో ప్రాచీన కవిత్వరూపుగా వాసికెక్కిన ధీశాలి. అయినప్పటికీ వీరికి రావలసినంత కీర్తి అభింపక పోవడం భోచనీయం. 'పుత్రైర్యశో లభ్యతే' అని కదా ఆర్యోక్తి!

సం	తె	క	త	మ
చంద్రికా	చందిరిక	—	—	—
వెన్నెల				
దర్శన	దరుసెనము	దరుసణ	తరిచనమ్	—
ధర్మ	దరుమము	—	తరుమమ్	దరుమమ్

(2) 'మహాప్రాణత' > అల్పప్రాణత. మూలరూపంలో మహాప్రాణాక్షరాలు కల పదం ఎరవుతెచ్చుకొన్న భాషలో అల్పప్రాణాక్షరాలుగల పదంగా మారితే దానిని మహాప్రాణం అల్పప్రాణంగా మారటం అంటారు.

సం.	తె	క	త.	మ.
చాయా	చాయ	చాయ	చాయె	చాయమ్
మత	మటము	మట	మటమ్	మటమ్
వం	ప్రా	తె	క	త
స్తంభ	ఖంబ	కంబము	కంబ	కంవమ్
జైర	భార	కారము	కార	కారమ్

(3) 'వర్ణసమీకరణము' సంయుక్తాక్షరం లో విభిన్నహల్లులు ఒకేరకమైన హల్లులుగా మారటాన్ని వర్ణ సమీకరణం అంటారు.

సం	తె	క	త.	మ.
ఉష్మక	—	—	ఒట్టకమ్	ఒట్టకమ్
వక్షిన్	పక్కి	—	—	వచ్చి
వృద్ధి	వద్ది	విద్ది	విరుత్తి	—
సం	ప్రా	తె		
అక్షర	అక్షర	అక్షర	అక్షరము	
అర్ధక	అర్ధగ	అర్ధగ	అర్ధగ	
క	త	త	మ	
అక్షర	అక్షరమ్	అక్షరమ్	అక్షరమ్	
అట్టికె	అట్టికె	అట్టికె	అట్టికె	

(4) 'రోపదీర్ఘత' (Compensatory Lengthening) పదంలో

మూర్తికాస్త్రిగారు కైవసం చేసుకున్నారు. కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు నైతం తమరామాయణ కల్పవృక్షం వల్లనే కీర్తిని గడించారు. అధ్యాత్మరామాయణ, భారతి, భాగవతాల్ని నిర్వచన నియమంతో ఋలును వేంకటేశ్వరులుగారు రచించి, ఈతరానికి ప్రాతినిధ్యం వహించారు. అంతేకాక వార్మికి రామాయణం, దేవీ భాగవతరచనలు యథామూల పద్య కావ్య రూపాలుగా సంతరించారు. వాసిష్ఠ రామాయణం నైతం తెలుగు, ఇంగ్లీషులలో వచన రూపాలుగా నేడును అవతరిస్తున్నాయి.

శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామి కథలను ఇతివృత్తంగా స్వీకరించి, దానికి తన ప్రతిభా, వ్యుత్పత్తి, అభ్యాసాలను జోడించి ఐదుఆశ్వాసాల్లో 'శ్రీవేంకటేశ్వర విజయ' మనే మహాకావ్యాన్ని వెలయించారు. ఇందు పెక్కు రసవత్తులు గోచరిస్తాయి. ఈ కావ్యం శృంగార రస ప్రధానమైనప్పటికీ; భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యా లవ స్థానం కల్పించకపోలేదు. తన గ్రంథాల్ని తానుగా ప్రకటించుకోవడం ఈ కవిలోని ప్రత్యేకతలో ఒకటి.

ఇంతకీ ఈకవిరాజు వృత్తిరీత్యా ఆంగ్లోపన్యాసకులు కాగా, ప్రవృత్తిరీత్యా తెలుగు సాహితీ స్రష్టలు. ఆంగ్లభాషలో వీరికి మూడు ఎం.ఎ. డిగ్రీలున్నాయి అవి, నాగపూర్ విశ్వవిద్యాలయం నుండిసాహిత్యంలోను; బీహార్ విశ్వవిద్యాలయం నుండి నాటకంలోను, రాంచీ విశ్వవిద్యాలయం నుండి నవలలోను ఎం. ఎ. డిగ్రీలు పొందారు. కాకినాడలోని సి. ఆర్. ప్రభుత్వ కళాశాలలో ఆంగ్లోపన్యాసకులుగా పనిచేసి, వృత్తిరీత్యా నేడు విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నారు.

ఆంగ్లభాషలో అభినీతేశ మండడం వల్ల ఆభాషలో నైతం సుమారు పది రచనలుకావించారు. ప్రస్తుతము వీరు వాసిష్ఠ మహారామాయణాన్ని తెలుగులో బాటుగా ఆంగ్లభాషలో నైతం ఒకే మారు వెలయించుచుండడం ఆనందదాయకం. తెలుగుభాషలో సుమారుగా నూటనలుబదికి పైగా వీరి రచనలు వెలిసాయి. వీరికృతులలో మేటిదైన అధ్యాత్మ రామాయణం వల్ల వీరి వ్యక్తిత్వాన్ని దర్శించవచ్చు. తన జీవితచరిత్ర తనకే చిత్రంగా ఉండిట.

'చిత్తమెల్లను సంస్కృత సేవ వెలయు నెదను మన మాతృభాషయే

మెదలు మిగుల నాంగ్లభాషాబ్దిలో నుపన్యాసకత్వ వృత్తి చిత్రంబు నాదుజీవితచరిత్ర'

అవతారిక - పద్యం 28

సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల మూలభాషలో తన ప్రావీణ్యాన్ని బులుసువారు వ్యక్తం చేసారు.

'మాతృభాష మహనీయ దివి కన్న మిన్న' అంటూ మాతృభాషాభిమానాన్ని వ్యక్తం చేసిన తీరును చూద్దాం.

చ. 'తెలుగున నున్న తీపియును

దేటతనంబును సౌఖ్యమార్గమున్ విలువయు వన్నెచిన్నెలును

వింతదనంబును నందచందముల్ చలువయు సౌరభయును బ్రకస్తత

లేవు ప్రపంచ భాషలన్ తెలుగున మాతృభాష నె కృతిన

రచియించెద నిష్ఠసిద్ధికై'

అవతారిక - పద్యం 44

ఈపద్యంవల్ల కవికున్న స్వీయభాషాభిమానం ద్యోతకమౌతున్నది. తెలుగులోని తీపి ఇతరప్రపంచ భాషలలోనైతం కానరావట! ఇది స్తవముకాదు, వాస్తవమే

కదా! 'దేశభాషలందు తెలుగు లెస్స' అన్న శ్రీకృష్ణదేవరాయల మెచ్చుకోలు అందుకేకదా.

వేంకటేశ్వరులుగారు మిక్కిలి వినయ సంపన్నులు. ఈక్రింది పద్యం చూడండి.

మ. 'రవికిన్ ముందట దీపముంచి నటు

సాంద్రజ్యోత్స్నానం బ్రక్కఁ బిండి విరంబొసిన యట్లు మేలిమి

పసిండిగొండకున్ దాపునన్ జెవిపోగుల్ కడునిల్చి నట్లుగు

మహర్షి శ్రేష్ఠుడౌ వ్యాస సత్కవి రామాయణ దేవవాణి నిటు

లాంధ్రం బందుఁటే బూనుటల్.'

అవతారిక పద్యం 40

అనే ఈపద్యరత్నము కాళిదాస మహాకవి రచించిన రఘువంశమహాకావ్యంలోని

'కృ నూర్యప్రభవో వంశః

కృచాల్ప విషయామతిః,

తిత్తిరురు సరం మోహదుడు పేనాన్యైషిద్ధి

సాగరమ్॥

మందః కవి యశః ప్రార్థి

గమిష్యామ్య పహస్యతామ్, ప్రాందులభ్యేఫలే లోభాదుద్బాహు

రివ వామనః॥' సర్గ-1

ఈశ్లోకాలలో సంవదిస్తున్నాయి.

ఈకవి మనస్తత్వము, వ్యక్తిత్వము తెలిపే ఈ దిగువ పద్యం ఆవలోకించుదాం.

చ. 'శ్రీరజన కాల్పకంబయిన

శ్రీ రఘురాముని పాదపద్మముల్

గతి యని నమ్మి మోక్షమునె

కాంచగవచ్చు నవశ్యమిన్నచో

బతుకొకఁగఁ గూడు గుడ్డలకుఁ

బాటిలునే యిఁక లోటు?వానికై

మతిచెడి దుర్మదాంధ ధనమత్తులఁ

జేరరు పండితోత్తముల్.'

అవతారిక - పద్యం 36

మళ్ళీ సమస్య ఎదురయ్యింది. వెంటనే ఇంకో ఉపాయం తోచింది. ఆకాలంలో జయపురం మహారాజు విక్రమదేవవర్మ కవిప్రియుడు. అంతేకాక ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం ప్రొ - ఛాన్సలరు కూడా. ఈయన మీద కొన్ని పద్యాలురాసి పంపుతూ; పై విషయాన్ని విన్నవించారు. అంతే మహారాజువారి నుండి 40 రూపాయలు వేంకటేశ్వరులు గారికి అందాయి, ఆ సొమ్ము వావిళ్ళవారికి పంపగా, వారు 'అష్టావక్రచరిత్ర' కావ్యాన్ని చక్కగా ముద్రించి వందపత్రాలు బులుసువారికి పంపారు. అందులో ఒకటి మద్రాసు, మరొకటి ఆంధ్రా విశ్వవిద్యాలయాల తెలుగుశాఖల్లోని ప్రొఫెసర్లకు పంపుతూ వారి ఆశీస్సులర్పించారు. ఉభయము ఈ పుస్తకాన్ని మెచ్చుకోవడమే కాక మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం వారు బి. ఎ. మూడవసంవత్సర పరీక్షలోను; ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంవారు దానితోపాటుగా 'భాషాప్రవీణ'కు నైతం దీన్ని పాఠ్య గ్రంథంగా నిర్ణయించారు. అంతేకాదు. ఈయన బి. ఎ. మూడవసంవత్సరం లోకి వచ్చేసరికి ఈ 'అష్టావక్ర చరిత్ర' వీరికి పాఠ్యాంశమైంది. దీంతో ఆనందం, ఆశ్చర్యం, ఉత్సాహాలు మూడూ వేంకటేశ్వరులగారి హృదయంలో ఉప్పొంగాయి.

వావిళ్ళవారితో ఇలా ప్రారంభమైన తనపరిచయాన్ని బులుసువారు చక్కగా సద్వినియోగం చేసుకున్నారు. వాళ్ళు ప్రకటించే పెక్కు పుస్తకాలు సంస్కరించడం, వీరికలు వ్రాసి యివ్వడం వీరి వంతు; కాగా ఈయన రచనలు ఉచితంగా ప్రచురించి యివ్వడం వారి వంతు. ఈవిధంగానే వీరి 'కుండమాల'నాటకం నాలుగుముద్రాలు పొందింది. దీన్ని మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయంవారు పాఠ్య గ్రంథంగా నిర్ణయించారు. ఇక్కడ ఇంటర్ కు పాఠ్యగ్రంథం ఈ కుండమాల.

పుస్తకాలవల్ల లభించిన ఆదాయంతో బులుసువారి కుమార్తె లిద్దరి వివాహ ఖర్చుకు సంకృప్తిగా గురిపోయినదట! ఈయన మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయంలో విద్యాన్ పరీక్షరాస్తున్నప్పుడు ఈ కుండమాలే వీరికి పాఠ్యగ్రంథంకూడా. తన పుస్తకమే తనకు పాఠ్యగ్రంథమండం ఇది రెండోసారి. వీరి వేణిసంహారంనాటకం పెక్కువిశ్వవిద్యాలయాలలో బి. ఎ., ఎం. ఏ లో తెలుగుపాఠ్యాంశంగా నిర్ణయమైంది. వీరి 'శ్రీమహర్షి జీవితకథామృతం' అనే మహర్షుల చరిత్ర రెండు భాగాలను వావిళ్ళవారే ఉచితంగా ముద్రించారు. తరువాత వావిళ్ళవారు వెలువరించిన నిఘంటువు మూడుసంపుటలను బులుసువారే రాసి పంపారు. పెక్కుపుస్తకాలను సేకరించడంకూడా వారి అభిరుచులలో ఒకటి. ఈ అభిరుచి వల్ల వీరిల్లు ఒక సాహితీనిలయంగా నేడు గోచరిస్తుంది.

అష్టావక్రచరిత్రం, అహల్యాగౌతమం, ఆరుంధతీ వనిష్ఠం, వేంకటేశ్వరులుగారి పవిత్ర పద్మకావ్యాలు. సుబాధసుందర మైన వైశిలో, వృద్ధమైన పద్మాల్లో మహర్షుల్ని కావ్యనాయకుల్ని చేసి; ఋషి పత్నుల్ని నాయికలుచేసి ఈగ్రంథాలు తీర్చిదిద్దారు. ఆధ్యాత్మిక నైతిక, ధార్మిక, సారస్వతాదర్శాలు ఈకావ్యాల్లో ప్రతిబింబిస్తాయి. ఈకావ్యక్రియం ఆంధ్ర సారస్వత విశువీధుల్లో ధృవతారల్లా ప్రకాశిస్తున్నాయి.

ఈయన రచించిన మహర్షుల చరిత్ర ఎనిమిది సంపుటలు. పెక్కువిరుద్ధవిషయాలకు సమన్వయాన్ని ఈసంపుటల్లో చూడగలము. విషయం, భాష, చెప్పే ధోరణి ఉదాత్తంకావడం వల్లనే కంచి కామకోటిపీఠాధిపతి మొదలు; సామాన్య ప్రజానీకం వరకూ ఈ గ్రంథాన్ని

మెచ్చుకోవడం కద్దు. పెక్కుముద్రాలు పొందడం దీని విశిష్టతకు తార్కాణం.

శతక రచనలో మనబులుసు వారిది అంక వేసినచేయి. శతకరచనల ద్వారా దేవతలను స్తుతించడం అమాచానంగా వస్తున్న కవి సంప్రదాయం శ్రీరామ, శ్రీకృష్ణ, కాశీవిశ్వేశ్వర, వేంకటేశ్వర, లక్ష్మీ సరస్వతి, శాంభవి, త్రిపురసుందరి, అన్నపూర్ణ మొదలైన దేవతలు మన కవించంద్రుని వల్ల శతక రూపంలో విసుతించ బడినవారే. నీతి నియమాలకు, ఆధ్యాత్మికోన్నతికి, భక్తి జ్ఞానవైరాగ్యాలకు వీరి శతకాలు ప్రతీకలు.

పరాశరస్మృతి సంగ్రహం, భారత సావిత్రి, భక్తిగీతాలు, నీతిగీతాలు, స్తుతి గీతాలు, వైరాగ్యగీతాలు, తిరుప్పావు మొదలైనవి ఈకవిరాజు కృతమైన అఘన కావ్యాలు, భక్తి సంపదతో పాటుగా; సాహితీ విలువలు సైకిం సరళిరెండు కొన్న గ్రంథరాజాలివి. ఇవి తెలుగుతల్లి నీతుల నిధులు, సుందర పేటీకలు.

భారతీ వ్యాసాలు, భారతీ నీరాజనం, శ్రీరామకథా సామ్రాజ్యం వీరి విమర్శన గ్రంథాలు. బులుసువారి సుమమౌర విమర్శన శక్తి కవి నిదర్శనాలు.

తెలుగుసాహిత్యానికి శ్రీ మూర్త్యురాయాంధ్ర నిఘంటువు తలమానికము. ముద్రసిద్ధులైన పండితుల కృషిలో దీని నిర్మాణం జరిగింది. వీరిలో వేంకటేశ్వరులుగారు నైతం ఉండడం సంతోషజనకం. శబ్దప్రపంచం ఈయన స్వాధీనం. సంయమనం, ఓరిమి, నిదానం, సద్యః స్ఫురణ వీరికి వన్నె తెచ్చి పెట్టాయి.

రామాయణ, భారత, భాగవతాలు తెలుగులో ప్రస్తానత్రయాలుగా పేరొందాయి. ఈ మూడు గ్రంథాల్ని ఒక్కచేతిమీదుగా రచించిన ఘనత ముందు తరంలో కళాప్రపూర్ణ శ్రీపాద కృష్ణ

‘కడిగి వట్టియాళ కడలేర నివ్వదు -

ఇదుమలందు బెట్టి యీడ్చుగాని
పుడమి జనులభక్తి పొడమంగనియ్యదు -

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

ఆళ మనిషికి ఆపదలు కలిగిస్తూ ఈడు
స్తుండేగాని కడలేరనివ్వదు. ఆ ఆళ జనుల
హృదయాల్లో భక్తి భావం కలుగనివ్వదు.
‘వక్తవంటి ఆళ కూర్చుండ నివ్వదు.’
‘మఱికి భాండమందు ముసరు నీగల
భంగి’ మనిషి ఆళను విడిచి పెట్టలేడు.

చేప “గాలమందుఁ జిక్కి కూలినట్లు,
ఆళ బుట్టి మనుజుఁడారీతి చెడిపోవు”
నన్నాడు వేమన్న.

‘అసన్ మారే కా భయా ముతా న మన్
కే ఆస్,
జ్యోం లేరీ కే బైర్ తో ఘర్ హే తోన్
పచాన్॥’

తెలుగులవాని గానుగెద్దు ఇంట్లో ఉన్న
గానుగ చుట్టూ తిరుగుతూ ప్రపంచం
అంతా తిరుగుతున్నాను అని భ్రమ పడి
నట్లే, ఆళను జయించలేని మానవుడు
అసనం వేసుకుని కూర్చుని భగవంతుని
పొందుతానని భ్రమ పడతాడు. మాన
వుని మనసులోని ఆళనశించే వరకూ ఎన్ని
చిన్నెలు చేసినా భగవంతుని పొంద
లేడు అని భావం.

ప్రపంచం నశ్వరమైనా ఆళ చిరంజీవి
అంటున్నాడు కబీరు.

‘అసాజీవై జగ్ మరై లోగ్ మరై మన్
జాహి,
ధన్ సంచై పోభిమరై ఉబరై సోధన్ ।
భాహి ॥

ప్రపంచంలో అన్ని జీవాలూ చనిపో
తున్నాయి. ఒక్క ఆళమాత్రమే జీవించి
ఉంది జనులందరూ మరణిస్తూనే
ఉన్నారు. వారి మనస్సుపోతూ ఉంది.
డబ్బు సంపాదించేవాడూ మరణి
స్తున్నాడు. డబ్బు ఖర్చుపెట్టేవాడూ

మరణిస్తున్నాడు. మానవుని ఆళ జీవితాం
తం వెంటాడుతూనే ఉంటుందని ధ్వని
గర్భితంగా చెప్పాడు కబీరు.

ఆళను విడిచిపెట్టినవాడే గొప్పవాడు.
వాడే జగద్గురువు అంటున్నారు
చూడండి.

‘చదువులందు పాడి మొదవులందును
స్త్రీల - పెదవులందు రాజ్య పదవులందు
ఆళలుడిగినట్టి యయ్యలు ముక్తులు -
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ’

ప్రపంచంలో ఆళ వదలిన యోగి
జగద్గురు వౌతాడు. ఆళను విడువలేని
వాడు జగద్గురుడైనా దాను దౌతాడు
అన్నాడు కబీరు.

‘కబిరాజోగీ జగత్ గురు తజై జగత్ కీ ఆస్ ।
జో జగ్ కే ఆసాకరై జగత్ గురూ వహ్
దాన్॥’

వేమన్న ‘అళలుడిగినట్టి యయ్యలు
ముక్తులు’ అని విడిచిపెట్టాడు. కాని
కబీరు ఆళ కల్గిన ‘జగద్గురుడైనా దాను
దౌతాడు’ అని ఘాటుగా చెప్పాడు.

సామ్యవాదంలో వేమన కబీరుల భావ
సామ్యాన్ని గమనించండి.

‘మాలవాని నేల మఱి మఱి నిందింప -
నొడల రక్తమాంస మొకటిగాదె
వానిలోన మెలగు వాని కలంబేడి? -

విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!’

మాలవాడని, అంటరాని వాడని సాటి
మనిషిని పడే పడే ఎందుకు నిందిస్తారు?
అతని రక్తమాంసాలు, మనరక్తమాం
సాలు ఒకటేగదా! నీలో ఉన్న పర
మాత్మ అతనిలో కూడా ఉన్నాడుకదా!
అటువంటిప్పుడు అతనిలో మెలిగే ఆ పర
మాత్మ కలం ఏమిటి?

జీవాత్మ, పరమాత్మ ఒకటే అయి
నప్పుడు జీవాత్మను నిందిస్తే పరమాత్మను
నిందించినట్లే అని పై విధంగా ధ్వని
గర్భితంగా చెప్పాడు వేమన్న.

‘ఏక్ హాడ్ త్వచా మల మూత్రా,
రుధిర్ గుదా ఏక్ మూత్రా ।
ఏక్ బిందుతే స్పష్టి రచ్యోహై, తో
బ్రాహ్మణ్ తో కూత్రా ॥

బ్రహ్మ సృష్టించిన సమస్త మానవుల
ఆకారం ఒకటే. ఎముకలూ, చర్మం,
రక్త మాంసాదులు, మల మూత్రాదులు
సమానమే అయినప్పుడు, ఒకడుబ్రాహ్మ
ణుడనీ, ఒకడు శూద్రుడనీ ఈ తార
తమ్యం దేనికి? అని నిలదీసి అడుగు
తున్నాడు కబీరు.

జాతిగత ద్వేషాన్ని నిరసించి కలం
కంటే గుణమే ప్రధానమని చెప్పా
రిద్దరూ.

‘జాతి న పూఘో సాధుకీ పూఘో రీజయే
జ్ఞాన్ ।

మోల్ కరో తల్వార్ కా పడే రహాన్
దోమ్యాన్॥’

సాధువు జాతిని గూర్చి ప్రశ్నించకు.
నీకు కావలసింది జ్ఞానగుణం. దాన్ని అతని
నుండి గ్రహించు. ఒకను గూర్చి చింతిం
చకు. కత్తి పడునుగూర్చి ఆలోచించు.
సాధువులగుని సన్నిధి చేరి అతని జాతిని
గూర్చి ప్రశ్నించడం కల్పవృక్షాన్ని చేరి
కాయ అడిగినట్లు వ్యర్థం.

‘రామనామ పఠనరమణచే వాల్మీకి -

పరగ జోయడయ్యు బావడయ్యె
కులము ఘనముకాదు గుణమే ఘనంబురా -
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!’

రామనామాన్ని జపించడంవల్ల బోయ
వాడైనా వాల్మీకి బ్రహ్మజ్ఞాన సంపన్ను
డయ్యాడు. గుణమే ప్రధానం కాని కలం
ప్రధానం కాదు.

‘లోభివాని మీద వారిద్దరూ చెప్పిన
భావసామ్యాలు గమనించండి.

‘ధనము కూడఁబెట్టి ధర్మంబు నేయక
తాను లెస్సఁ వినక దాచులోభి

తేనెటీగ కూర్చి తెరువరి కియ్యవా? -
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

లోభివాడు తాను తినక, ధర్మం చేయక డబ్బు కూడబెట్టి పరులపాలు చేస్తాడు. తేనెటీగలు తేనెను సమకూర్చి బాటసారులపాలు చేయడం ఎంత సహజమో, లోభివాడు తాను కూడబెట్టిన ధనం పరులపాలు చేయడం అంత సహజం.

లోభివానిని తేనెటీగతో పోల్చడం ఎంత సహజంగా ఉంది.

ఆ లోభి తన అంత్యదశలో కొడుకులకు తాను దాచిన డబ్బు సంగతి తెలియజెప్పకుండాగానే తనువు చాలిస్తాడని పై భావంతోనే మోహోట చెప్పాడు చూడండి.

‘తాను దినక నటుల ధర్మము నేయక -
కొడుకులకని ధనము కూడబెట్టి
తెలియ జెప్పలేక తీరిపోయిన వెన్న -

సామ్యపరులనంటుఁబాడు వేమ!’

కబీరు కూడ వేమన చెప్పిన భావాన్నే వెలిబుచ్చాడు. ఎటొచ్చి ‘పరులపాలు’ అనే మాటలకు బదులు ‘చోరులపాలు’ అని ప్రయోగించాడు కబీరు.

‘బహుల్ జతన్ కరి కేజయె సుబ్ ఫల్
జాయ్ నసాయ్।

కబిరా సంచయ్ నూమ్ ధన్ అంత
చోర్ రైజాయ్॥’

నీవు ఎంత ప్రయత్నించినా, నీ ఫలితం అంతా మూడిదలో పోసిన పన్నీరే అవుతుంది. నీవు ఎంతో కష్టపడి డబ్బుప్రొగు చేస్తావు. కాని, చివరికి అది దొంగలపాలే అవుతుంది. అని లోభివాణ్ణి హెచ్చరిక చేస్తున్నాడు.

‘కుభస్య క్షేత్రం’ అన్నట్లు మంచిపనులు ఎంత త్వరగా చేస్తే అంత మంచిది. దాన ధర్మాలు, భక్తి కార్యాలు మొదలైనవి ఎన్నడూ వాయిదా వెయ్యద్దు అంటున్నారు.

‘దాన ధర్మములను తగలేపు నేడని -

కాలలయము జేయు కష్టజనుడు
తాను యేమి యాకొ తనబ్రతుకేమానో -
మాయ దలియలేడు ఎకిని వేమ!’

దానధర్మాది కార్యాల్ని రేపు, నేడు అని పడే పడే వాయిదాలు వేసి కాలాన్ని వృధా చేస్తూంటాడు మౌనవుడు. మాయలోబడి తాను, తన బ్రతుకు నశ్వరము, బుచ్చడ ప్రాయమని తెలుసుకోలేడు.

లోకాన్ని బాగా చదివిన కబీరు ఏమంటున్నాడో చూడండి.

‘కాల్ కరైతో ఆజ్, ఆజ్ కరైతో ఆబ్ ।
పల్ మేఁ పరలయ్ హోయోగీ బహురి
కరై గ్ కబ్ ॥’ I

రేపు చెయ్యవలసినదనిని నేడే చెయ్యి నేడు చెయ్యవలసిన పనిని ఈక్షణంలోనే చెయ్యి. ప్రళయం సంభవించి ప్రపంచం అంతా తృటిలో నాశనం అయిపోతే అప్పుడు ఎలా చెయ్యగలవు? అందుచేత చెయ్యామనుకున్న ఏ కార్యాన్ని వాయిదా వెయ్యకు.

‘కఫము మీటి మతియూఁ గనులు
మూతలుపడి

బుద్ధి తప్పి చాఱఁ బుడమి ముఱచు
వేళెందు నిన్ను వెడకుట

సాధ్యమా? ... విశ్వ ...’

వయసు మళ్ళిన పిమ్మట భక్తిలోపడదామని మోసపుడు వయసులో ఉన్నపుడు విచ్చల విడిగా సంచరిస్తూ జీవితాన్ని గడిపేస్తాడు. ముదిమి గడిసినప్పుడు మంచంపట్టి కఫం ఎగదన్ని, కనులుమూత పడి, మతిమతిలో లేనప్పుడు భగవంతుణ్ణి వెదకడం సాధ్యమా? ‘దీపం ఉండగానే ఇల్లు చక్కబెట్టుకోవాలి’ అని పెద్దలన్నారు. మృత్యువు ఎవరిని ఎప్పుడు ఏ విధంగా వరిస్తుందో చెప్పలేం. అందుచేత రేపే చనిపోతామా అన్నట్లు భగవద్భక్తిని సాధించాలన్నారు.

‘అచే దిన్ పాచేగయే హరిసే కియా న
హేత్ ।

అబ్ పచతాయే హోత్ క్యా చిడియా
చుగ్ గయీ ఖేత్॥’

భగవదారాధన చేయకుండా అమూల్యమైన సమయాన్ని వృధాగా గడిపేకానే అని మరణశయ్యమీద బాధపడటం ‘గత జల నేతు బంధన’ మీ అవుతుంది. (పక్షులు పంటను తినిపోయాక పళ్ళా త్రాప పడటమే అవుతుంది) ఈ విషయంలో వీరిద్దరి భావాలూ చక్కగా కలికాయి

పేదరికం విషయంలో వీరి అభిప్రాయాలు చూడండి.

పేదవాని బాధ పెనుభూతమై యుండు - చూడలేని బాధచూడవళమే, అని వేమన్న పేదవాని బాధ పెద్దభూతమని సానుభూతి చూపించి డబ్బులేని వాణ్ణి చచ్చినవాణ్ణిగా ఎంచుతుందిలోకం అంటున్నాడు.

‘పేదటికమంత దోషం - చేవో యీ

జగతిలోన నీశ్వరుడెఱుగుం
పేదను బోవగను వాడది - కాదను శవ
మనుచు జూచు గదరా వేమ!’

పేదరికాన్ని మించిన పాపం ఈ లోకంలోలేదు అన్నాడు వేమన్న. కబీరు దాసుకూడా పేదవారంటే సానుభూతిని ప్రకటించాడు.

‘దీన్ లఖే ముఖ్ సుబన్ కో దీనహిఁ
అఖై న కోయ్ ।

భరీ విచారీ దీనతా నరహుదేవతా
హోయ్॥’

1. ‘అజరామరవత్ ప్రాజ్ఞః ధర్మ
మర్థంచ సాధయేత్ ।

గృహీత ఇవకే కేషు మృత్యునా, ధర్మ
మాచరేత్॥’

అని నూత్తి.

దీనుడు అందరి ముఖాలూ చూస్తూ ఉంటాడు. కాని, ఆ దీనుని ముఖాన్ని ఎవ్వరూ చూడరు. పాపం! దీనత్వం చాలాగొప్పది. ఎందుకల్లనంటే అదీనత్వం వల్ల నరుడు దేవత్వాన్ని పొందుతాడు. ఆ దీనుని ముఖం వంక ఎవ్వరూ చూడరు అనేదానికి 'పాపం!' అని నిట్టూర్చి దీనత్వం యొక్క గొప్పతనాన్ని చెప్పడం కబీరుదాసు కవితాపాటవానికి నిదర్శనం.

పై విధంగా సానుభూతిని ప్రకటించడమే కాదు, ఆ పేదవారికి సహచరుడుగా ఉంటానన్నాడు కబీరు.

‘దీన్ గరీబీ బందగీ సాధన్ సో

అధీన్ ।

తాకే సంగ్ మెయోం రహూఁ జ్యోం
పానీ సంగ్ మీన్ ॥’

పేదవాని పేదరికం, నమ్రతా, సాధనాధీనాలు. జలసాహచర్యంలో మినం ఉన్నట్లే, ఆ పేదవాని సాహచర్యంలో నేనూ ఉంటాను. నీటిని విడిచిపెట్టి చేప మనజాతడు. అలాగే పేదవాణ్ణి, పేదరికాన్ని విడిచిపెట్టి మనలేను. అంటే పేదరికం, నమ్రత ఎన్నడూ విడిచిపెట్టకద్దని కబీరు ఉపదేశం.

అలా అనడం ఆయనకే తగింది. ఎందుకంటే తన కుటుంబ పోషణకు, సాధుసజ్జనుల సమారాధనకు సరిపడే ధనమే ఆశించిన సంతృప్తి పరుడు కబీరు. అంత కంటే ఎక్కువ సంపద గలిగితే భగవంతుణ్ణి మరిచిపోతానేమో అని జాగ్రత్త పడిన మహాజ్ఞాని కబీరు.

ఇద్దరూ పరనింద మహాపాపం అన్నారు.

‘నిందక్ ఏకహు మతి మితై

పాపీ మిత హజార్ ॥

ఇక నిందక్ కే నీన్ పర్

కోటి పాప్ కా భార్ ॥’

వేలకొలది పాపుల్ని నీవు కలిసినా ఫరవాలేదుగాని, పరుల్ని నిందించేవాణ్ణి ఒక్కణ్ణి కూడా కలుసుకోకు. ఎందుకంటే ఆ నిందకుని తలమీద కోటి పాపాల భారం ఉంటుంది.

‘పరుడుఁ దట్టినంత పాపకర్మంబబ్బు

విడువదెన్నటికి విశ్వమందు

పరుల పరుడుగాఁడు పరమాత్మ

యానయా! విశ్వదాభిరామ విమరవేమ!’

పరమావణ మహాపాతకం. అది పట్టి కుడుపుతుంది. ‘పరుడు పరుడు కాదు పరమాత్మ స్వరూపమే’ అని చెప్పి ఆస్తి పరమాత్మ ఒక్కటే అనే అద్వైత సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నాడు. అవకాశం చిక్కినప్పుడల్లా ఈ అద్వైతవాదాన్ని ప్రకటించి జనుల మనస్సుల్లో నాటడానికి పదేపదే ప్రయత్నించాడు కేమన్న.

పరుల్ని దూషించే వారికి నరకం ప్రాప్తిస్తుందని ఇద్దరూ ఒక్క చోటచేరి కూడదలుక్కుని చెప్పినట్లుగా చెప్పారు చూడండి.

‘దో కో నిందై సాధ్ కూఁ

సంకట్ అవై సోయ్ ।

నరక్ మాహిఁ జామేఁ మరై

ముక్తి న కబహుహోయ్ ॥’

సర్వధా సాధుజనుల్ని నిందించే వారికి సంకటాల్లే సప్రాప్తిస్తాయి. అలాంటి వారు కార్యకర్తగా నరకంలోనే ప్రవేశిస్తారు. వారికి మోక్షం ఎన్నడూ రాదు.

‘దోషరాశి బట్టి దోషంబు తెలియక

దూషణలు సేయు దుష్టజనులు

నరక కూపమందు నాటి యుండెదరయా

విశ్వదాభిరామ విమరవేమ!

తాము దోషాలుచేస్తూ, తమ దోషాల్ని తెలుసుకోకుండా పరుల్ని దూషించే పాపాత్ములు నరక కూపంలో నాటుకుని కార్యతంగా ఉండిపోతారు. ‘నాటి’

అనేపదాన్ని ప్రయోగించి నరకకూపంలో నిరంగా ఉండిపోతారనీ కబీరుదాసు చెప్పినట్లు మోక్షప్రసక్తితీసుకురాకుండా పరిశేషస్వాయాన్ని పాటించికో మన్నాడు కేమన్న.

‘తప్పులెన్నవారు తండోపతండంబు

లుర్విజనుల కల్ల నుండు తప్పు

తప్పులెన్నవారు తమ తప్పు లెఱుగరు

విశ్వదాభిరామ విమరవేమ!’

ఇతరుల తప్పులు ఎత్తిచూపేవారు కోకొల్లలు. తప్పులు చేయటం మానక స్వభావం. ఇతరుల తప్పులన్నేవారు తమ తప్పులు తెలుసుకోలేరు.

తమకు గలుగు తప్పు లట్లుండగా

నొరుల నేరమొచ్చు నోగవుడును

చక్కిలంబు చూచి జంతికేరిన యట్లు

విశ్వదాభిరామ విమరవేమ.’

తక్కువ వాడెప్పుడూ తప్పులే నడువతూ ఉంటాడు. తన కంటితోని దూలాన్ని కానలేదుకాని, ఎదుటివాని కంటితోని నలుసును ఎత్తిచూపుతూ ఉంటాడు దుష్టుడు.

‘దోష్ పరాయా దేఖికరి

చలే హసంత్ హసంత్ ।

అపనే యాద్ న ఆవయాఁ

జాకే ఆది న అంత ॥

జనులు పరులదోషాల్ని చూచి తరిహరిస్తారు. అద్యంతాలు లేని అపరిమితమైన తమ దోషాలు గుర్తుపరావు. తమ దోషాల్ని తాము గమనించగలిగినప్పుడు ఇతరుల దోషాలు కనబడవు.

పరనింద ప్రమాద భూయిష్టం అంటున్నారు ఇద్దరూ.

1. ‘సాయీఁ ఇతనా దజయే జామేఁ

కుటుంబ్ సమాయ్ ।

మైఁ భీ భూఖా న రహూఁ సాధు న

భూఖా జాయ్ ॥’

‘తినకా కబహు న నిందియె
జో పావన్ తర్ హాయ్
క బహూ ఉడి ఆంఖన్ పరై
పీర్ ఘనీరీహాయ్॥’

నీ పాదాం క్రిందపడ్డ గడ్డిపరకను
కూడా నీవు నిందించకు. ఎప్పుడై నా అది
ఎగిరి నీ కళ్ళల్లో పడితే నీకు బాధకలిగే
ప్రమాదం ఉంది. అందుచేత ఎంతటి
అల్పుడైనా నీవు నిందించకు.

‘చంద్రునంతవాడు కాపంబుచేతను
కళలహీన మంద గలిగె గదర
పుడమి జనులకెల్ల బుద్ధులట్లుండురా!
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!’

చంద్రుడంతటివాడు పరనిందచేయ
టం వల్ల కాపానికి గురై కళావిహీను
డయ్యాడు. ఇక భూలోక వాసుల సంగతి
చెప్పాలా? ‘పుడమి జనులకెల్ల బుద్ధు
లట్లుండురా!’ అని అర్థాంతరస్యాసాన్ని
ప్రయోగించి మానవుల పరనిందా స్వభా
వాన్ని తేటతెల్లం చేశాడు.

మగవాడనే మిడత అడది అనే అగ్ని
లో పడి మాడి మసై పోతున్నాడు.
విషయవాంఛలనే తుణికమైన మెఱపు
లకు ఆకవడి, కోటిప్రభలతో ప్రకాశించే
కాశ్వతమైన పరబ్రహ్మ స్వరూపాన్ని
పొందలేక పోతున్నాడు. అని వీ.ద్దరి
భావన.

‘దీక్షిత్ నుందర్ దేఖికై జరి జరి మరై
పతంగ్.
బడి లహర్ జో విషయ్ కే జరత్ న
మోడై అంగ్॥’

దీపసౌందర్యానికి ఆకర్షింకబడి మిశుత
మాడి మసైపోతుంది. మంట నుండి తన
శరీరాన్ని ప్రక్కకు మరలించలేనంత
శారీరమైన విషయ వాంఛలో మునిగి
పోతుంది. అలాగే స్త్రీ వ్యామోహంలో

అంధుడై వాడు తన నాశనాన్ని తానే
కొని తెచ్చుకుంటాడు.

‘కూటికి నెడబాసి కూర్చున్న మనుజుడు-
వెలదుల గనుగొన్న వెతలజిక్కు
చెలిగి యగ్ని జాచు శలభంబు చాడ్చున-
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!’

కూటికి గతిలేని వానికై నా అగ్నిని
చూచే మిడతకువలె నారిని చూస్తే
నోయారుతుంది. కూటికి గతిలేని వాడైనా
విషయవాంఛలకు ఉద్విగ్భూరుతా డన్న
ప్పుడు ఇక కలవాని సంగతి చెప్పాలా?
అని ధ్వని. ‘అడుదాని జూడ నర్థంబు
జూడగ- బ్రహ్మకై న నెత్తు రిమ్మతెగులు’
అన్నాడు.

‘కామిణి కాలీ నాగిణీ తీన్ములోక
మంఝూరి ।

రామ్ సనేహీ ఊబరే విషయీ
భాద్యేర్ఘూరి ॥

ముల్లోకాల్లోనూ కామిని కాల నాగిని
లాగ విషపూరితమైంది. విషయ వాసనా
సక్తులైన జీవాల్ని కాటువేసింది. కేవలం
హరిభక్తి పరాయణులు మాత్రమే ఆ
నారీ ప్రభావం నుంచి తప్పించుకోగలి
గారు.

‘కోడై త్రాచు పెట్టై కోమలి తలపోయ-
పెట్టైగాన సామ్మ పెట్టై వేసి
పెరికి తియ్యగ బోత పెద్దత్రాచయిలేచె-
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!’

అడుది కోడైత్రాచు పెట్టైలాంటిది.
పెట్టైలో నగలుపెట్టి తిరిగి తియ్యటానికి
ప్రయత్నిస్తే పెద్దత్రాచుపామై లేచింది.
అంటే విషయ వాంఛలలో పడిన మాన
వుడు వాటిని తప్పించుకొని బయట పడ
లేడు. అని వేమన్న భావం.

వికటనారి యొక్క కాటుకు గురైన
వానికి గుండెకోతే మిగుల్తుంది. అని
కబీరు అంటున్నాడు.

‘సాంప్ బీభి కో మంత్ హై మాహు!
ఝారే జాత్
వికట నారి పాలే పరీ కాటి కరేజా ఖాత్

పాము, లేలు, ఇత్యాది విషజంతువు
విషానికి విరుగుళ్ళు, మంత్ర తంత్రాడు,
ఉన్నాయి. కాని, వికట స్వభావం గ
స్త్రీ సాహచర్యం పొందినవాడు అమె
అడుపు చేయలేడు సరిగదా దుర్భరమై
గుండెకోతకు గురౌతాడు. అత్యం
దుఃఖాన్ని అనుభవిస్తాడు.

వేమన, కబీరులు - రహస్యవాదం:
వేమన కబీరుల కవిత్వంలో రహస్య
వాదం ఉన్నదా లేదా? అనే విషయ
నికి ముందు రహస్య వాదం అంటే
ఏమిటో తెలుసుకుందాం.

అచార్య మున్షీ రామ్ జీ శర్మగారు రహ
స్యవాదాన్ని ఇలా నిర్వచించారు
‘సాహిత్యక ధారణలు, మాన్యతలను అన
సరించి అవ్యక్తము, సర్వవ్యాపకము
అయిన పరబ్రహ్మ స్వరూపం తోపరిచ
యం పొందడానికి సాధనచేసే, మన
ప్రవృత్తియొక్క ప్రకాశమే రహస్య
వాదం. ఈ ప్రవృత్తి మనస్సంబంధమైన
గుణం. ఈ గుణం కావ్యాల్లోనే ప్రకటింప
బడుతుంది. ఈ సాధన ఏ భావ సాధనా
సోపానాల్లో అగ్రేసర భాసమానం అవు
తుందో, అది ఒక ఉచ్చకోటికి చెందిన
మానసికస్థితి అవుతుంది. ఈ స్థితి సాధా
రణ జనులకు రహస్యమే అవుతుంది. 1

ఈ రహస్య వాదాన్నే ‘మర్మకవిత్వం’
అని కూడా అనటంకద్దు సామాన్యజనానీ
కానికి ఇది సులభగ్రాహ్యంకాదు.....

1. కబీర్ ఔత్ జాయసీ కామూల్యాం
కన్’ పురుషోత్తమ చంద్రవాజపేయీ,
పుట. 35

నన్నయభట్టారకుని భారత సూక్తిరత్నములు

అమవసు వియమాన్వితులై
యనూన దక్షిణలఁ గ్రతు
సహస్రంబులు సే

సిన వారికంటె నక్రో
ధనుఁడ కరం బధికుఁ డంద్రు
తత్త్వవిధిజ్ఞుల్.
ఆది 3-146

సాటిలేని నియమములు పూని గొప్ప
దక్షిణ లాసఁగి కేలకొలది యజ్ఞములు
చేసినవారికంటె క్రోధము లేనివాఁడే
ఘనుఁ డని తత్త్వవేత్తలు పలుకుదురు.

అలిగిన నలుగక యెగులు
పలికిన మఱి విననియట్లు
ప్రతిపచనంబుల్
వలుకక బిన్నము వడి యెడఁ
దలఁపక యున్నతఁడ చూవె
ధర్మజ్ఞుఁ డిలన్.
ఆది 3-147

ఇతరులు తనపైఁ గోపించినను విరిగి
కారిపైఁ గోపింపక, ఇతరులు తన్ను నొం
దిరిచినను నామాటలు విననియట్లు బదులు
పలుకక, ఇతరులవలన నవమానము నొం
దియు మనసున దానిని స్మరింపక యుండు
వాఁడే ప్రపంచమున ధర్మజ్ఞుఁ డనఁ
బడును.

తనయుండు తల్లిదండ్రులు
పనిదివపని వేయఁదేని పలు
కెడలోఁ జే

కొవఁదేని వాఁడు తనయుం
డనఁబడునే పితృధనమున

కర్ణుం డగునే.
ఆది 3-199

తలిదండ్రులు చెప్పినపని చేయనివాఁ
డును, వారి మాట హృదయ పూర్వక
ముగా స్వీకరింపనివాఁడును నగు
కుమారుఁడు కుమారుఁ డనఁబడఁడు.
వాఁడు పితృధనమును పొందుట కర్హుఁడు
గాఁడు.

సంకలనం :

కీ॥ శే॥ విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

ఎఱుక గలవారి చరితలు
గఱదుదు నజ్జనులగోష్ఠిఁ
గదలక ధర్మం
బెఱుఁగుదు నెఱిఁగిన దానిని
మఱవ కనుష్ఠించునది సమంజస
బుద్ధిన్.
ఆది 3-208

వివేకము గలవారి నడవడికలను శేర్పు
కొనవలయును. తఱచు గజ్జనులతో సం
భాషణ జరపుచు ధర్మము గ్రహింపవల

యును గ్రహించిన ధర్మమును సద్భుద్ధితో
అచరింప వలయును.

ఇచ్చునది ధనము పాత్రున
కచ్చుగ నొరు వేడకుండునది

యభిమతియై

వచ్చిన యాకార్యంల వృథ
పుచ్చక చేయునది సర్వభూతప్రీతి.
ఆది 3-204

సాత్రత గలవానికిఁ దగు విధమున
ధన మియవలయును. ఇతరుల శేఖియు
నిమ్మని యడుగరాదు. ఎదురుగా నాశతో
వచ్చిన యాచకుల కొరిక వ్యర్థపుచ్చ
రాదు. సర్వప్రాణులకుఁ బ్రీతి కలిగింప
వలయును.

మనమునకుఁ బ్రియంబును హిత
మును దధ్యమును నమోహము

మధురం

బును పరిమితమును నగు వలు
కొవరఁగఁ బలుకునది ధర్మ
యంతముగ నభిప్రాయం.
ఆది 3-205

సభలయందు మాటాడునపుడు మన
సున కింపెనదియు, మేలు మార్పునభిప్రాయం,
సత్యమైనదియు, వ్యర్థము గానిదియు,
మధురమైనదియునగు మాట చక్కఁగా
ధర్మయుక్తముగాఁ బలుకవలయును.

B. V. & Co.

రాజమండ్రి.

FIVE PANDITS

X Class Telugu Golden Notes

X Class Hindi Golden Notes

X Class Telugu **Question Bank**

X Class Hindi Test Papers

I Year Intermediate Telugu Full Notes

II Year Intermediate Telugu Full Notes

II Year Inter Dharma Vijayam Notes

I Year Degree Telugu Full Notes with Text

II Year Degree Telugu Full Notes

II Year Degree Vara Vikrayam Notes

చదవండి!

ఆత్యధిక మార్కులతో విజయం పొందండి.

అనుకరణములకు మోసపోకండి.

